

CESTY
SPOLOČENSTVA
A DIALÓGU

ekklesia

Komunity: ako ďalej?

PÁPEŽ LEV XIV.	Nikdy ako osamelí pútnici
MANUEL MARÍA BRU ALONSO	Kvas kreatívnych a zmysluplných komunít
EDILSON SANTOS	Synodálny kňaz v synodálnej komunite
ĽUDOVÍT POKOJNÝ	Synodálne povolanie pastorácie
CARLOS GARCÍA ANDRADE, CMF	Komunita: zásadná alebo bezvýznamná zmena?
LUIGINO BRUNI	Nové víno do nových mechov
MARIA DO SAMEIRO FREITASOVÁ	Pilotný projekt v Tarante
CINTIA MIRANDA VIEIROVÁ	Systémovo-vzťahový prístup
ANSGAR BOCK A GABRIELE MÜLLEROVÁ	Uvoľniť tvorivý potenciál rozmanitosti
GIOVANNI SOCCORSI	Životy v tranzite
ZSOLT SZILVÁGYI	Svetlo Temešváru
FRANCESCO MARRA	Synodálne cesty v komplexnom systéme
GÉZA DÚL	Mária Magdolna Bódiová
PIERO FACCI	Boh pred o všetkým
ROBERTO CATALANO	Luce Ardente
ADRIANA MASOTTIOVÁ	Výskum a načúvanie
MARÍA LÍA ZERVINOVÁ	Vernosť, ktorá tvorí budúcnosť
MERVAT KELLIOVÁ	Most mieru a jednoty
JOAN PATRÍCIA BACKOVÁ	Kde sa dnes nachádzame pokiaľ ide o viditeľnú jednotu?

CESTY
SPOLOČENSTVA
A DIALÓGU

ekkklesia

č. 11 - ročník 4 (2026/2)

Časopis *Ekklesia* je medzinárodným projektom. V slovenskom jazyku vychádza trikrát ročne. Vyjadruje a podporuje komplementárnosť charizmatického a služobného rozmeru Cirkvi vo svetle učenia Druhého vatikánskeho koncilu. Pozýva kráčať a spoločne sa angažovať v hľadaní spôsobov komunikácie evanjeliového posolstva dnešným mužom a ženám. Čerpajúc zo starých a nových chariziem, časopis sa obzvlášť obracia na kňazov, pastoračných pracovníkov, animátorov a ostatných, ktorí pracujú v oblasti cirkevného života, aby im slúžil ako zdroj inšpirácie, nástroj formácie či pomôcka pre pastoračné pôsobenie.

Medzinárodná redakcia

Hubertus Blaumeiser (riaditeľ),
Carlos García Andrade, CMF, Enrique Cambón,
Else Castellittová, Maria do Sameiro Freitasová,
Mervat Kelliová, Oreste Paliotti, Heike Vesperová

Slovenská redakcia

Ludovít Pokojný (zodpovedný redaktor),
Miroslav Dancák, Cyril Dunaj, Alena Piatrová

Finančne podporené
kňazmi z Hnutia fokoláre.

Preklad

Alexander Knorr, Katarína Páleniková,
Ludovít Pokojný, Vladimír Stahovec

Jazyková úprava

Ema Mihálová

Grafická úprava a sadzba

José Carlos Isla, Jozef Turlík, Peter Blaho

Vydavateľ

Vydavateľstvo Nové mesto, s. r. o.
Cablková 10, 821 04 Bratislava
IČO: 31377424
www.nm.sk/ekkklesia
ekkklesia@nm.sk
ISSN 2989-3607 (online)

Podpora

Ročná podpora 30 €

IBAN: SK35 1100 0000 0029 4906 1968

PAY by square

Časopis vychádza v spolupráci
s neziskovou organizáciou

CEG

Centrum Evangelii Gaudium

SLOVENSKO

Vydavateľstvo
Nové mesto

Medzi plnými neexistuje možnosť podeliť sa

Hubertus
Blaumeiser

Sme svedkami vyprázdňovania, rozpadania, až úplného zániku spoločstiev, počnúc tými najmenšími, akými sú manželské a rodinné väzby, až po tie najväčšie. Medzinárodné spoločenstvá ohromene a zmätene sledujú rozklad poriadku, o ktorý sa dlho opierali; rovnako spoločenstvá ako združenia, náboženské, školské a farské komunity, ale aj dediny a mestá zostávajú prekvapené, že už nedokážu podnecovať pevné a trvalé vzťahy.

Nie je vôbec samozrejmé stretávať sa a kráčať spoločne. Pre ľudí či skupiny, ktoré sú zamerané na seba a žijú v ilúzii, že si vystačia samy, to nie je možné. A ešte menej je to možné pre tých, ktorí sa snažia dominovať nad ostatnými. Ani keď si uvedomíme, aká potrebná je rovnosť medzi všetkými, stále to nedokáže priniesť uspokojivé rozhodnutia – pretože nie je samozrejmé, že by rovnosť dokázala vytvárať väzby a viesť k vzájomnej výmene, vďaka ktorej môže vzniknúť „bratstvo“, „spoločenstvo“. Ak sú totiž dvaja zdanlivo naplnení, nemôže medzi nimi dôjsť k vzájomnému obohateniu.

Na tomto pozadí predstavuje ozajstné „spoločenstvo“ – a to nielen v sociologickom zmysle, ale v skutočnom, existenciálnom, medziľudskom zmysle – proroctvo nového sveta. Na to je však potrebné vystúpiť zo seba a darovať sa, decentralizovať sa, aby sme sa zamerali na druhého, vedieť odložiť a tým dať do hry svoj vlastný pohľad, osobné záujmy, vlastný vkus a preferencie. A to vždy predstavuje prevrat – v biblickom zmysle sa jedná o obrátenie a o príchod milosti –, ktorý prevracia naše referenčné rámce a spochybňuje komfortnú zónu, do ktorej sme stále pokúšaní stiahnuť sa, čo je dôsledkom sekularizovanej antropológie, ktorú všetci dýchame.

Vynikajúci kňaz, patristik a psychológ Silvano Cola – ktorého proces blahorečenia sa v týchto mesiacoch začal – často citoval myšlienku apoštola Pavla: „...v pokore pokladajte iných za vyšších od seba“ (Flp 2, 3). Tým ma vždy zaskočil: ťažko uveriť, že by človek jeho kvalít mohol považovať mňa za dôležitejšieho od seba! A predsa to bola jeho životná zásada a princíp, ktorý uplatňoval za každých podmienok.

Nie je náhoda, že táto myšlienka je súčasťou časti *Listu Filipanom*, ktorý exegéti označujú za „pravidlo spoločenstva“ a ktorý vyúsťuje do slávneho kristologického hymnu: „zriekol sa svojej rovnosti s Bohom, keď vzal na seba podobu služobníka ... stal sa poslušným až na smrť, až na smrť na kríži“ (Flp 2, 7 – 8). Ježišova „kenóza – zrieknutie sa“ je mierou a kľúčom k vnútorným i vonkajším vzťahom v kresťanskej komunite!

Ak si ako Cirkev v dnešnej dobe uvedomujeme naliehavosť kráčať čoraz viac a čoraz lepšie spoločne, aj napriek rozmanitosti povolaní, skúseností a kultúr, a ak ako ľudstvo máme obrovskú potrebu znovu sa to naučiť, musíme si viac osvojiť jedno zistenie, od ktorého v konečnom dôsledku závisí úspech tohto diela: neexistuje žiadna „low cost“ komunita. Žiadna trvalá, pravá a skutočná komunita neprežije bez dynamiky slobodného a vzájomného „vyprázdnenia“ seba samých, aby sme sa dali do služieb druhých.

Toto číslo časopisu *Ekklesia* sa snaží preskúmať túto perspektívu z viacerých uhlov pohľadu, od cirkevného až po ten občiansky. S týmito úvahami a predovšetkým s týmito príkladmi prebiehajúcej prorockej cesty, na pozadí súčasného rozpadu svetového poriadku a prebiehajúcich zmien v Cirkvi, ktorá sa vydala na cestu synodálneho kráčania, prajeme našim čitateľom a sebe navzájom, aby sme zažili v našich spoločenstvách plnosť radosti!

Vedieť strácať

Náš čas je časom vývoja. Žijeme proces, a to najmä z duchovného hľadiska, v ktorom nachádzame slobodu postupne, v závislosti od toho, ako sa učíme strácať. Je to úžasný proces – tá sloboda, ktorú získaš vtedy, keď už nemáš, čo stratiť, keď si stratil všetko, keď si si dal predsavzatie vzdať sa všetkého, keď ti už nezáleží ani na tom, čo si, ani na tom, čo máš (...). V tom okamihu si úplne slobodný (...).

Ježišov život stelesňoval „vedieť strácať“ (...). Jeho proces ľudského dozrievania spočíval práve v tom, že stratil všetko. Aj tú [božskú] podobu, ktorú mal. Len tak mohol darovať človeku plnú slobodu, len tak oslobodil človeka od všetkých obmedzení, ktoré mu vyplývajú z jeho stvorenej prirodzenosti, z tela, zo spoločnosti, z materiálnych či duchovných statkov...

Ježiš Opustený je slobodný od každého vnútorného i vonkajšieho vplyvu (...). Tam je dokonalá sloboda: keď sa človek cíti opustený Bohom a verí v Boha, zverí sa Bohu. Podľa mňa je to jeden z najosobnejších skutkov, aké kedy boli vykonané na tejto zemi, najpravdivejších, najľudskejších (...).

Taký by mal byť skutok viery všetkých kresťanov: skutočne osobný skutok. Nie slepý, tradičný, a podobne, ale skutočný skutok osoby, ktorá sa prejaví ponad akékoľvek vplyvy (...).

Celé evanjelium je krásne, keď sa naň takto pozeráme. Nie je to negatívna askéza, práve naopak, pretože tým, že strácam, oslobodzujem sa; tým, že strácam, stávam sa naplno osobou; tým, že strácam, získavam. (...) Len tým, že strácaš, si naplno sebou, len tým, že nie si, vystúpiš do popredia, oslobodíš sa (...) stávaš sa osobou.

Silvano Cola

príhovor na stretnutí kňazov, november 1970

Čo odlišuje kresťanské spoločenstvo

Nikdy ako osamelí pútnici

Pápež Lev XIV.

Počas svätej omše pri príležitosti jubilea synodálnych komisií a participatívnych orgánov (26. októbra 2025) pápež Lev XIV. poukázal vo svojej homílii na podstatu a dynamiku každého kresťanského spoločenstva: je to rodina bratov a sestier, v ktorej vzťahy nepodliehajú svetským logikám moci: „Najvyšším pravidlom v Cirkvi je láska: nikto nie je povolaný vládnuť, všetci sú povolaní slúžiť; nikto nesmie vnucovať svoje myšlienky, všetci sa musíme navzájom počúvať; nikto nie je vylúčený, všetci sme povolaní zúčastňovať sa; nikto nevlastní celú pravdu, všetci ju musíme pokorne hľadať, a musíme ju hľadať spoločne.“ Podnadvpisy sme do textu vložili my.

Bratia a sestry,

pri oslavách jubilea synodálnych tímov a participatívnych orgánov sme pozvaní, aby sme kontemplovali a znovu objavili tajomstvo Cirkvi, ktorá nie je len náboženskou inštitúciou, ani sa nestotožňuje s hierarchiou a svojimi štruktúrami. Cirkev je naopak, ako nám to pripomenul Druhý vatikánsky koncil, viditeľným znakom jednoty medzi Bohom a ľudstvom, viditeľným znakom jeho plánu zjednotiť všetkých do jednej rodiny bratov a sestier a urobiť zo všetkých jeho ľudí: ľudí milovaných detí, všetkých spojených v jedinom objatí jeho lásky.

Najvyššie pravidlo služby

Keď sa pozrieme na tajomstvo cirkevného spoločenstva, ktoré vytvára a chráni Duch Svätý, môžeme pochopiť aj význam synodálnych tímov a participatívnych orgánov. Vyjadrujú to, čo sa deje v Cirkvi, kde vzťahy nereagujú na logiku moci, ale na logiku lásky. Logika moci – ako hovorieval pápež František – je „svetská“ logika, zatiaľ čo v kresťanskej komunite má prednosť duchovný život, ktorý nám pomáha objaviť, že sme všetci Božími deťmi, bratmi a sestrami medzi sebou, povolaní slúžiť si navzájom.

Najvyšším pravidlom v Cirkvi je láska: nikto nie je povolaný vládnuť, všetci sú povolaní slúžiť; nikto nesmie vnucovať svoje myšlienky, všetci sa musíme navzájom počúvať; nikto nie je vylúčený, všetci sme povolaní zúčastňovať sa; nikto nevlastní celú pravdu, všetci ju musíme pokorne hľadať, a musíme ju hľadať spoločne.

Práve slovo „spolu“ vyjadruje povolanie do spoločenstva v Cirkvi. Pápež František nám to pripomenul aj vo svojom poslednom posolstve na Veľký pôst: „Kráčať spolu, byť synodálni, to je povolanie Cirkvi. Kresťania sú povolaní kráčať spolu, nikdy ako osamelí pútnici. Duch Svätý nás podnecuje, aby sme vyšli zo seba samých a išli k Bohu

a k bratom a sestrám, a nikdy sa neuzatvárali do seba. Kráčať spolu znamená byť tkáčmi jednoty, počnúc spoločnou dôstojnosťou Božích detí“ (František, *Posolstvo na pôst*, 6. februára 2025).

Výzva kráčať spolu

Kráčať spolu. Zdá sa, že práve to robia dve postavy z podobenstva, ktoré sme si práve vypočuli z evanjelia (porov. Lk 18, 9 – 14). Farizej aj mýtnik idú do chrámu modliť sa; mohli by sme povedať, že „vstupujú do chrámu spoločne“, alebo sa aspoň stretávajú na posvätnom mieste. Napriek tomu sú od seba oddelení a neprebíha medzi nimi žiadna komunikácia. Obaja idú tou istou cestou, ale nejde o cestu spoločnú; obaja sa nachádzajú v chráme, ale jeden zaujíma prvé miesto a druhý zostáva na poslednom; obaja sa modlia k Otcovi, ale bez toho, aby boli bratmi; bez toho, aby sa o čosi delili.

Závisí to predovšetkým od postoja farizeja. Jeho modlitba, zdanlivo adresovaná Bohu, je len zrkadlom, v ktorom sa pozerá na seba samého, ospravedlňuje sa a chváli. „Vystúpil, aby sa modlil; ale nechcel sa modliť k Bohu, ale chváliť seba samého“ (Augustín, *Príhovor* 115, 2). Toho druhého odsudzoval, pohrdal ním a hľadel na neho zhora. Bol posadnutý svojím ja, a tým pádom sa nakoniec točil okolo vlastnej osi bez toho, aby mal vzťah s Bohom či s ostatnými.

Keď „ja“ preváži nad „my“ a vznikajú individualizmy

Bratia a sestry, toto sa môže stať aj v kresťanskej komunite. Stáva sa to, keď „ja“ preváži nad „my“, čím vznikajú individualizmy, ktoré bránia autentickým a bratským či sesterským vzťahom. Keď dojem, že sme sami lepší ako ostatní, aký mal farizej vo vzťahu k mýtnikovi, vytvára rozdelenie a mení komunitu na miesto, kde sa súdi a vylučuje; kde sa využíva vlastná úloha na uplatňovanie moci a obsadzovanie priestorov.

My sa však musíme pozeráť na mýtnika. S jeho pokorou si aj v Cirkvi musíme všetci uvedomiť, že potrebujeme Boha aj jeden druhého, že sa potrebujeme cvičiť vo vzájomnej láske, vo vzájomnom počúvaní, v radosťi zo spoločnej cesty. Vedomí si toho, že „Kristus patrí tým, ktorí pokorne počúvajú, a nie tým, ktorí sa povyšujú nad stádo“ (sv. Klement Rímsky, *List Korinťanom*, kap. XVI).

S dôverou prežívať napätie medzi jednotou a rozmanitosťou, tradíciou a novotou, autoritou a účasťou
Synodálne tímy a participatívne orgány sú obrazom Cirkvi, ktorá žije ako spoločenstvo. Dnes si vás dovoľm povzbudiť: v načúvaní Duchu, v dialógu, v bratstve a sesterstve a v parézii nám všetkým pomôžte uvedomiť si, že v Cirkvi sme pred akoukoľvek odlišnosťou povolani kráčať spoločne a hľadať Boha, že sa máme zaodieť Kristovými citmi. Pomôžte nám rozšíriť cirkevný priestor, aby sa stal kolegiálnym a prívetivým.

To nás povzbudí s dôverou a v novom duchu prežívať napätia, ktoré pretínajú život Cirkvi – medzi jednotou a rôznosťou, medzi tradíciou a novotou, medzi autoritou a účasťou – a dovoliť, aby ich Duch Svätý premenil, aby sa nestali ideologickými protikladmi a škodlivými polarizáciami. Tieto napätia nevyriešime tým, že jeden pól redukuje na druhý. Musíme ich nechať oplodniť Duchom, aby sa zosúladi a nasmerovali k spoločnému rozlišovaniu. Ako synodálne tímy a členovia participatívnych orgánov totiž viete, že cirkevné rozlišovanie vyžaduje „vnútornú slobodu, pokoru, modlitbu, vzájomnú

dôveru, otvorenosť voči novotám a odovzdanie sa Božej vôli. Nikdy nejde o presadzovanie osobného alebo skupinového stanoviska, ani sa to nerieši jednoduchým súčtom individuálnych názorov“ (*Záverečný dokument* 82, 26. októbra 2024). Byť synodálnou Cirkvou znamená uznať, že pravdu nemáme, iba ju spoločne hľadáme, nechávajúc sa viesť nepokojným srdcom, ktoré je zaľúbené do Lásky.

Pokorná a pohostinná Cirkev, ktorá sa skláňa, aby umyla nohy ľudstvu

Milovaní, musíme snívať o pokornej Cirkvi a budovať ju. Cirkev, ktorá nestojí vzpriamene ako farizej, triumfujúca a nadutá, ale sa skláňa, aby umyla nohy ľudstvu. Cirkev, ktorá nesúdi tak, ako to robí farizej voči mýtnikovi, ale stáva sa pohostinným miestom pre všetkých a pre každého. Cirkev, ktorá sa neuzatvára do seba, ale zostáva v načúvaní Boha, aby mohla rovnako načúvať všetkým. Zaviazme sa budovať Cirkev, ktorá je celkom synodálna, celkom pastoračná, celkom priťahovaná Kristom, a preto zameraná na službu svetu.

Na vás, na nás všetkých, na Cirkev rozptýlenú po svete, vzývam príhovor Panny Márie slovami Božieho služobníka a kňaza Tonina Bella: „Svätá Mária, Žena pohostinnosti, živ v našich cirkvách túžbu po spoločenstve. (...) Pomôž im prekonať vnútorné rozdelenia. Zasiahni, keď sa v ich lone plazí démon nesváru. Uhas ohniská rozdelení. Urovnaj vzájomné spory. Zmierni ich rivalitu. Zastav ich, keď sa rozhodnú ísť vlastnou cestou a zanedbávajú zhodu na spoločných projektoch“ (*Maria, Donna dei nostri giorni*, San Paolo, Cinisello Balsamo 1993, s. 99).

Nech nám Pán udelí túto milosť: milosť byť zakorenení v Božej láske, aby sme žili v spoločenstve medzi sebou. A aby sme ako Cirkev boli svedkami jednoty a lásky.

© Dikastérium pre komunikáciu – Libreria Editrice Vaticana.

Úvahy o Cirkvi v období zmeny epochy

Kvas kreatívnych a zmysluplných komunit

Manuel María Bru Alonso

Čo sa v tomto čase hlbokých zmien vyžaduje od kresťanských spoločenstiev? A najmä, ako sa postaviť k vnútornej a vonkajšej sekularizácii Cirkvi, ktorá sa stále viac šíri? Autor tohto článku je biskupským delegátom Madridskej arcidiecézy pre katechézu. Jeho téza znie: potrebujeme otvorené spoločenstvá, ktoré budú, aj keď malé, rodinnými priestormi prijatia, sprevádzania a spoločenstva, počúvania, modlitby, ktorá prináša pokoj, slávnostnej oslavy a vovádzania do viery. Tento príspevok čerpáme zo španielskeho vydania časopisu *Ekklesia*.

„Žijeme zmenu epochy, a nie epochu zmien,“ tvrdil pápež František. Hoci je dnes táto veta veľmi rozšírená, hrozí, že bude vnímaná príliš banálne. Avšak je to práve tento kontext, v ktorom dnes žijú biskupi, kňazi, rehoľníci a rehoľníčky a samozrejme väčšina kresťanov.¹

Pre kardinála Josého Coba, arcibiskupa Madridu, to na jednej strane znamená, že „musíme zmeniť jazyk a prispôbiť pastoračné postupy tejto dobe. Zvyčajné postupy už nefungujú. Zmena epochy od nás vyžaduje tento krok, aby sme mohli zvestovať čaro evanjelia mestu, národom a ľuďom, ktorí po ňom smädia“. Na druhej strane to znamená, že „stojíme pred výzvou povzbudiť komunity, farnosti a cirkevné zoskupenia každého druhu v oblasti misie. Komunity, ktoré sú otvorené, rodinné a predovšetkým ktoré odkazujú na Boha. Komunity, ktoré skutkami, slovami a sláveniami hlásajú pôsobivú silu evanjelia.“²

▲ Vstať z popola s novou tvárou

Má to nejakú súvislosť s „tvorivými spoločenstvami“, o ktorých už pred pol storočím hovoril kardinál Joseph Ratzinger? Bol to práve on, kto prišiel s týmto výrazom, aby opísal Cirkev budúcnosti, tvorenú malými zoskupeniami kresťanských spoločenstiev vo farnostiach, komunitách, inštitúciách, či v cirkevných hnutiach. Pre mnohých to vtedy bolo poburujúce. Niektorí to dokonca interpretovali ako hlboko pesimistický varovný signál tvárou v tvár postupujúcej sekularizácii, zatiaľ čo kardinál to vnímal ako príležitosť, aby sa Cirkev znovu zrodila z popola hlbokej krízy západnej kultúry a moderny, a to s novou tvárou a novým misijným impulzom. Ako pápež Benedikt XVI. viackrát zopakoval, „zvyčajne sú to tvorivé

menšiny, ktoré určia budúcnosť. A v tomto zmysle treba Katolícku cirkev chápať ako tvorivú menšinu, ktorá má dedičstvo hodnôt, ktoré nie sú ničím z minulosti, ale veľmi živou a aktuálnou realitou.“³

Súbežne so začiatkom Druhého vatikánskeho koncilu položil ďalší veľký teológ základy úvah o „tvorivých spoločenstvách“. Bol to francúzsky dominikán Yves Congar, ktorý vo svojom diele *Za slúžiacu a chudobnú Cirkev* ponúkol predstavu Cirkvi, ktorá sa snaží slúžiť a nie vládnuť, ktorá má predovšetkým slová prijatia a nie odsúdenia, ktorá otvára dvere nielen veriacim, ale celému ľudstvu. Lebo Cirkev nie je nič iné ako toto, a to od svojho počiatku, odkedy Ježiš Kristus kázal apoštolskú chudobu a zažil „neúspech“ svojej misijnej činnosti, keď sa mu mnohí, ako napríklad bohatý mladík (porov. Mt 19, 16 – 30), obrátili chrbtom. Niektorí to spravili preto, lebo hovorili: „Tvrdá je to reč. Kto ju môže počúvať?“ Preto „mnohí z jeho učeníkov ho opustili a už s ním nechodili“. A tých zopár, ktorí ho naďalej nasledovali, tí, ktorí vyznávali ako Peter, že „ty máš slová večného života“ (Jn 6, 60 – 68), preukázali ako ľudské spoločenstvo veľkú apoštolskú chudobu.“⁴

▲ Zďaleka to nie je koniec cesty

Nemali by sme sa teda znepokojovať, ak v tomto okamihu dejín Cirkvi prežívame obdobie charakterizované situáciami „vnútornej a vonkajšej sekularizácie“ (sv. Pavol VI.), „tichej apostázy“ (sv. Ján Pavol II.), „zatmenia Boha“ a „náboženskej ľahostajnosti“ (Benedikt XVI.) a „absencie viery“ (František), lebo „neúspech“ v misii, chápaný podľa svetských kategórií, je zakorenený v DNA evanjelizačného dobrodružstva. Nemalo by nás ani vystrašiť vedomie, že kresťanská komunita predstavuje „zvyšok Izraela“ (Sof 3, 12 – 14), nový „zvyšok Božieho ľudu“, ktorý pripomína tých deportovaných preživších z ľudu Zmluvy, „zachránených ako sľub budúcnosti, ako trvalé a plodné znamenie Božej ruky v dejinách“. Dôležité je, ako zdôrazňuje kardinál Ricardo Blázquez, aby to bol „zvyšok“ a nie „zostatok“, teda „to, čo zostáva po postupných úbytkoch až po úplnú segregáciu.“⁵

Nemôžeme ignorovať, že nás táto perspektíva trochu desí a, podobne ako mnohí proroci nešťastia, by sme mohli podľahnúť pokušeniu myslieť si, že môžeme „duchovne uniknúť“, aby sme lepšie znášali, že kresťanov ubúda (kvantitatívna prítomnosť sa však dá len ťažko zosúladiť s prítomnosťou kvalitatívnou). Nehovoriac o strate spoločenského vplyvu, ktorý sa v konečnom dôsledku v rámci svetových parametrov stotožňuje so spoločenskou mocou. Toto vnímanie navyše sprevádzajú pomerne krátkozraké pohľady.

Je pre nás preto náročné myslieť si – ako hovorí Pablo D’Ors –, že kresťanstvo sa práve rodí a že „minulosť nikdy nie je dôvodom na to, aby sme sa stavali proti prítomnosti a budúcnosti našej viery“⁶. Keď sa na to pozrieme z tohto uhla pohľadu, skutočnosť, že sa z hľadiska sekularizácie nachádzame za modernou i postmodernou, by nám nemala pripadať ako koniec našej cesty. Nie je to skôr tak, že dnešok predstavuje nový začiatok po fáze evanjelizácie, ktorá trvala iba dvetisíc rokov, počas ktorej sme prešli skúškou prechodného kresťanstva, ktoré malo len málo spoločného so skutočne vteleným a vo svete zakoreneným kresťanstvom? Nechcel nám snáď niečo podobné povedať svätý Ján Pavol II., keď nám vysvetľoval, že „celkový pohľad na ľudstvo ukazuje, že táto misia je ešte len na začiatku a že sa musíme všetkými silami angažovať v jej službe?“⁷

▲ Byť komunitou. Ale v akom zmysle?

Pre lepšie pochopenie pojmu „tvorivé komunity“ je vhodné povedať niečo o každom z dvoch slov, z ktorých sa skladá: O akom druhu komunity hovoríme, keď hovoríme o tvorivých komunitách? A v čom spočíva táto „tvorivosť“, ak ide o malé komunity?

Začnime prvou otázkou: O akom druhu komunity hovoríme, keď hovoríme o tvorivých komunitách? Hovoríme o malých spoločenstvách v sociálnych prostrediach, kde prevláda ne-viera alebo iné vierovyznania, kde môže byť kresťanská prítomnosť jednoznačne menšinová, hoci postsekulárna spoločnosť nemusí byť nutne spoločnosťou bez náboženstva. Ide však aj o „tvorivé“ spoločenstvá, ktoré sú schopné iniciovať nové procesy evanjelizácie, a ktoré môžu byť vďaka svojmu svedectvu významné vo svojom sociálno-kultúrnom kontexte. Ide o priestory autentického spoločenstva, pretože pestujú spiritualitu spoločenstva, ktorú navrhol svätý Ján Pavol II.⁸, čo im umožňuje evanjelizovať už samotnou svojou prítomnosťou, ako nás upozornil náš Učiteľ: „Podľa toho všetci spoznajú, že ste moji učeníci, ak budete mať lásku jeden k druhému“ (Jn 13, 35). Okrem toho, ako tvrdí portugalský teológ José Cardoso: „Čím menej je život spoločenstva zrejmy, tým menej evanjelizujeme. A naopak, čím viac svedčíme o *communio* (koinonía), tým viac sa prejavujú plody novej evanjelizácie, počnúc radosťou, nádejou, horlivosťou, misijným zápalom a silou v protivenstvách.“⁹

Ide však aj o komunity, ktoré tým, že túto spiritualitu uvádzajú do praxe, vstupujú do skutočnej skúsenosti účasti. Vďaka tomu sa ukáže užitočnosť ich duchovného spoločenstva a otvorenosť, aby cirkevnú skúsenosť prežívali ako skutočnú synodálnu skúsenosť. Prídavné meno „synodálny, synodálna“ nevymyslel pápež František. On skôr pripomenul, že nejde o prídavné meno, ale o podstatné meno. Cirkev nie je nič iné ako toto: od Jeruzalemského koncilu v apoštolskej dobe až po súčasnosť sa má pozerať do zrkadla *Skutkov apoštolov*, ktoré ju opisujú ako „skupinu veriacich“, ktorá „mala jedno srdce a jednu dušu“ (Sk 4, 32).¹⁰

Živé bunky sú všade

V mojej krajine pred Perestrojkou (*Dõi mõi*) zostali v oboch diecézach Langson a Bac Ninh na severe Vietnamu len dvaja kňazi, ktorí nemohli voľne opúšťať svoje sídlo. Kardinál Giuseppe Trinh Nhu Khuê rozpráva: „Malé skupinky dvoch alebo viacerých ľudí žili evanjelium v každodennom živote a pomáhali si navzájom všetkými možnými spôsobmi; a vo vzájomnom darovaní zažívali prítomnosť Toho, ktorý povedal: ‚Majte dôveru! Ja som premohol svet‘ (Jn 16, 3).“

Cirkvi v mojej krajine sa podarilo prežiť predovšetkým vďaka týmto malým skupinkám, ktoré v každodennom živote zažívali a svedčili o Kristovej prítomnosti. Túto Kristovu prítomnosť bolo totiž možné vnímať všade. Aj medzi dvomi kresťankami, ktoré sa stretli na trhu, alebo medzi dvoma mužmi, ktorí pracovali bok po boku v prevýchovnom tábore. Nebolo potrebné rozprávať sa. Nebolo potrebné žiadne osobitné prostredie. Stačilo sa zjednotiť „v jeho mene“, to znamená v jeho láske. A zažívali sme prítomnosť Vzkrieseného, ktorý osvecoval a utešoval.

V Kristovej prítomnosti medzi nami sme nachádzali nádej: tú nádej, ktorá „nesklame“ (porov. Rim 5, 5). A vďaka nej sme šírili evanjelium okolo nás. Práve vtedy, keď sa všetko rúcalo, Ježiš opäť začal kráčať ulicami našej krajiny. Vyšiel zo svätostánkov a stal sa prítomným v školách a továrňach, v úradoch a väzniciach.

Kard. F.X. Nguyen Van Thuan

Prevzaté z: *Testimoni della speranza*, Rím 2000, s. 183–184.

▲ Život závisí od schopnosti byť kvasom

Prejdime k druhej otázke: V čom spočíva „tvorivosť“, ak hovoríme o malých komunitách? Pápež František nám povedal, že skutočná tvorivosť pramení z horlivosti evanjelizovať, lebo „vždy, keď sa snažíme vrátiť k prameňu a obnoviť pôvodnú čerstvosť evanjelia, ukážu sa nové cesty a tvorivé metódy, rôzne formy vyjadrenia, výrečnejšie znaky, slová naplnené obnoveným významom pre súčasný svet.“¹¹ Ale vždy ide o tvorivosť, ktorá vychádza z lásky, lebo „láska nemôže byť neutrálna, sterilná, ľahostajná, vlažná alebo nestranná. Láska je nákazlivá, vášnivá, riskujúca a angažujúca sa! Lebo skutočná láska je vždy nezaslúžená, bezpodmienečná a bezplatná (porov. 1 Kor 13). Láska je tvorivá v hľadaní správneho jazyka na komunikáciu so všetkými, ktorí sú považovaní za nevyliciteľných, a teda nedotknuteľných.“¹²

Prečo by sme si mali myslieť, že sme malé spoločenstvá? Podľa kardinála De Kesela, emeritného bruselského arcibiskupa¹³, spočíva kľúč tohto uvedomenia si vo vzťahu Cirkvi so svetom: keď bolo kresťanstvo kultúrnym náboženstvom, svet a Cirkev sa zhodovali. Klamali sme si, že žijeme v kresťanskom svete. V sekularizovanej kultúre to už tak nie je. Svet je nekonečne väčší ako Cirkev. Cirkev nie je svet, ale vo svete žije. Misiu nemožno zamieňať s obnovou homogénnej kresťanskej civilizácie. Cirkev nie je povolaná postupne dobývať svet: zhoda medzi Cirkvou a svetom nie je realitou, ktorá sa naplňa v dejinách, ale na konci čias. Pokiaľ bude svet trvať, Cirkev bude žiť v *diaspore*!

Na podporu svojej tézy kardinál De Kesel pripomína slová pápeža Františka z jeho apoštolskej cesty do Maroka: „Problémom nie je to, že je nás málo, ale to, že sme bezvýznamní, že sa stávame soľou, ktorá už nemá chuť evanjelia – to je ten problém! – alebo svetlom, ktoré už nič neosvetľuje (porov. Mt 5, 13 – 15). Myslím si, že obavy vznikajú vtedy, keď nás kresťanov trápi myšlienka, že môžeme byť významní len vtedy, ak sme masa a ak obsadzujeme všetky priestory. Dobré viete, že sa život odohráva v schopnosti ,byť kvasom‘ tam, kde sa nachádzame, a s tými, s ktorými sa nachádzame, hoci to zdanlivo neprináša hmatateľné alebo okamžité výhody.“¹⁴

▲ V kresťanskej komunite predzvest' nového neba a novej zeme

Dalo by sa povedať, že konečným (eschatologickým) cieľom evanjelizácie nie je len to, aby v priebehu storočí čo najviac ľudí na konci svojho života spoznalo Ježiša, pretože mali možnosť prijať výslovné zvestovanie *Dobrej zvesti*, ale aj to, aby ho aktuálne rozpoznali, nakoľko ho už skôr skrytým spôsobom implicitne spoznali v svedectve kresťanov a kresťanskej komunity (v rôznych tvorivých spoločenstvách) a mohli tak zažiť predzvest' nového neba a novej zeme.

Keď sa dostávame ku konkrétnej pastoračnej realite, je potrebné povedať, že dôležité nie je to, aby existovali fantastické farnosti s čoraz väčším počtom skupín, iniciatív, aktivít a ľudí, ktorí sa na tom všetkom podieľajú (a s ponukou franšíz, akoby išlo o nákupné centrum), ale aby boli – hoci malé – prítlačlivými priestormi prijatia, sprevádzania a spoločenstva, počúvania, modlitby, ktorá prináša pokoj, slávnostnej oslavy a vovádzania do viery. Rovnako nie je dôležité, aby existovali apoštolské hnutia s laikmi pripravenými na najvyššej úrovni a zastávajúcimi najvyššie funkcie vo verejnom živote (politike, ekonomike, školstve, médiách) a s najsofistikovanejšími prostriedkami na misijnú činnosť, ale

cirkevné hnutia a spoločenstvá, ktoré ponúkajú načúvanie, putá spoločenstva, priestory vzájomnej lásky a evanjeliového svedectva. Dôležité je, aby sme počnúc týmito spoločenstvami mohli ponúkať to, čo mystička a Božia služobnica Chiara Lubichová nazvala „volanie modernej doby“: „byť súčasťou Božích zámerov s ľudstvom a vpisovať do davu ornamenty svetla, a pritom sa deliť s blížnym o potupu, hanbu, hlad, rany a o krátke radosť“¹⁵.

- ¹ Úvaha obsiahnutá v tomto článku je podrobne rozpracovaná v M. M. Bru Alonso, *¿Ha fracasado la Nueva Evangelización? El desafío misionero de la acogida a cercanos, alejados y lejanos de la fe cristiana*, Editorial San Pablo, Madrid, 2024. K tejto téme s. 436-453.
- ² Kard. J. Cobo, *Homília* prednesená počas slávnosti na začiatku jeho biskupskej služby ako arcibiskupa Madridu, 8. júla 2023.
- ³ Benedikt XVI., Stretnutie s novinármi počas letu do Českej republiky, 26. septembra 2009.
- ⁴ Porov. Yves M.-J. Congar, *Per una Chiesa serva e povera*, Ed. Qiqajon, Comunità di Bose, Magnano, 2014.
- ⁵ Kard. R. Blázquez, *Vivere la fede nel mondo di oggi*, Prejav pri príležitosti slávnostného podujatia na počesť kardinála Carlosa Osora, Università ecclesiastica San Dámaso, 26. októbra 2023.
- ⁶ P. D'Ors, „Le nuvole passano, il cielo rimane“, *Vida Nueva*, č. 3338 (28.10-3.11.2023), s. 50.
- ⁷ Ján Pavol II., Encyklika *Redemptoris missio* 1, 7. decembra 1990.
- ⁸ Porov. Ján Pavol II., Apoštolský list *Novo Millennio Ineunte* 43, 6. januára 2001.
- ⁹ J. Cardoso de Almeida, „Comunità evangelizzatrice nella prospettiva di San Giovanni Paolo II“, v L. M. Figueiredo Rodrigues (ed.), *Proponer la fe en una pluralidad de caminos*, PPC Ed., Madrid, 2021, s. 65-66.
- ¹⁰ Porov. M. M. Bru Alonso, *¿Qué es el Sínodo sobre la Sinodalidad?*, Ciudad Nueva, 2021, s. 8-9.
- ¹¹ František, Apoštolská exhortácia *Evangelii Gaudium* 11, 24. novembra 2013.
- ¹² František, *Homília* vo sv. omši s novými kardinálmi a s kardinálskym kolégiom, 15. februára 2015.
- ¹³ Kard. J. De Kesel, *Il rapporto tra cristianesimo e secolarizzazione nell'era postmoderna*, prednáška na Kongrese Európskeho katechetického tímu v Bruseli, 2. júna 2022.
- ¹⁴ František, *Príhovor na stretnutí s kňazmi, rehoľníkmi, zasvätenými osobami a Ekumenickou radou cirkví, Katedrála v Rabate*, 31. marca 2019.
- ¹⁵ Ch. Lubichová, *Meditazioni*, Città Nuova, Rím 2020²⁹, s. 82.

Svedectvo z arcidiecézy v Brazílii

Synodálny kňaz v synodálnej komunite

Edilson Santos

▲ Farnosť ako privilegované miesto synodality

Pred dvoma rokmi som bol menovaný za farára farnosti Maria Imaculada, ktorá sa nachádza v meste Guará, v Brazílskom federálnom okrese s viac ako 120-tisíc obyvateľmi. Okrem tejto komunity mi brazílsky kardinál Dom Paulo Cezar zveril aj kaplnku zasvätenú svätému Jánovi Pavlovi II., ktorá sa nachádza v štvrti s 15-tisíc obyvateľmi a ktorá sa má stať farnosťou.

Na samom začiatku som pochopil, že cestou, ktorou treba bez strachu kráčať, je synodálna cesta. Pápež Lev XIV. v nedávnom apoštolskom liste *Vernosť, ktorá tvorí budúcnosť* pripomína, že „výzva synodality – ktorá neodstraňuje rozdiely, ale ich docenuje – zostáva jednou z hlavných príležitostí pre kňazov budúcnosti“ (č. 22). Tieto slová mi pomohli prehodnotiť cestu, ktorou už nejaký čas kráčam s ľuďmi, ktorí mi zveril Boh. Farnosť totiž zostáva bežným miestom, kde väčšina veriacich prežíva svoju vieru, a preto predstavuje prirodzené prostredie pre skutočnú synodálnu prax. Mohol som sa teda spoľahnúť na podporu skupiny laikov, ktorí mi pomohli vytvoriť skupiny dialógu a rozvoja rôznych aktivít.

V tej komunite, ktorá sa mala stať farnosťou, som začal v prvom rade myslieť na kňaza, ktorý v budúcnosti zaujme moje miesto. Viedla ma myšlienka, že kňazi sa budú meniť, ale komunita zostane. Cítil som sa teda povolaný Bohom, aby som formoval „pripravený ľud“ (porov. Lk 1, 17), nezameraný na moju osobu, ale na Ježiša Krista, skutočný východiskový i cieľový bod synodálnej cesty.

Ďalším prvkom bolo kňazské bratstvo. V arcidiecéze existujú skupiny kňazov, ktorí sa každý mesiac stretávajú, aby sa modlili, rozprávali a vzájomne si pomáhali vo svojej službe. Ako pripomína pápež Lev XIV. v apoštolskom liste s odvolaním sa na Druhý vatikánsky koncil: „spoločne prispie-

Synodálny proces, ktorý výrazne podporuje nedávne učenie Cirkvi, nepredstavuje len dočasnú pastoračnú metódu, ale vyzýva k skutočnému ekleziologickému a duchovnému obráteniu. Vo farskom prostredí sa prejavuje ako cesta k doceneniu laikov, zakorenená vo vzájomnom načúvaní, v spoločnom rozlišovaní a v zdravej decentralizácii úlohy kňaza. Vo svetle apoštolského listu *Vernosť, ktorá tvorí budúcnosť* (8. decembra 2025) autor ponúka teologickú a pastoračnú reflexiu o uplatňovaní synodálneho ducha vo farnosti, pričom analyzuje jej základy, výzvy a dôsledky pre každodenný život spoločenstiev.

vajú k ‚jednému dielu‘ a vykonávajú ‚jednu službu‘, pričom všetci pracujú ‚pre tú istú vec‘, hoci sa venujú rôznym úlohám“ (č. 20; porov. *Presbyterorum Ordinis*, 8). A práve tento duch bratstva umožnil premenu kaplnky sv. Jána Pavla II. na novú farnosť.

▲ Synodálna farnosť: slúžiť a znásobovať talenty

V tom istom apoštolskom liste sa pápež Lev XIV. venuje aj vzťahu kňazov s veriacimi laikmi, „medzi ktorými sú kňazi so svojim špecifickým poslaním bratmi medzi bratmi a sestrami, delia sa s nimi o rovnakú krstnú dôstojnosť, spájajú svoje úsilie s úsilím veriacich laikov a využívajú ich skúsenosti a odborné znalosti v rôznych oblastiach ľudskej činnosti, aby mohli spoločne rozpoznávať znamenia doby. Namiesto toho, aby sa vyvyšovali alebo sústreďovali všetky úlohy na seba, musia s vierou objavovať charizmy, či už skromné alebo vznešené, ktoré sú v mnohých podobách udelené laikom“ (č. 20; porov. *Presbyterorum Ordinis*, 9). Tento súzvuk vnímam ako výzvu k rozmnožovaniu talentov (porov. *Mt 25, 14–30*). Ježiš nás totiž volá k znásobeniu, nie k zakopaniu. Prvým účinkom tohto kroku bola radosť a nadšenie, ktoré zachvátili všetkých a vytvorili silný pocit spolupatričnosti. Spoločenstvo sa posilnilo a rozrástlo s príchodom nových veriacich, ktorých tento spôsob života priťahoval a ktorí pocítili potrebu angažovať sa v rôznych existujúcich skupinách.

V tomto procese rastu nebola nedôvera, ani neistota: obava z otvorenia sa účasti komunity pri rozhodovaní nahradila intenzívne prežívaná viera a cnosti. Tie sme žili s hlbokou spiritualitou zakorenenou v láske ku Kristovi a k Cirkvi.

Synodalita vyrastá zo sviatosti krstu: všetci pokrstení sa podieľajú na trojtej úlohe Krista ako kňaza, proroka a kráľa a sú ak-

tívnymi účastníkmi cirkevnej misie. Aby sme tento princíp naplnili konkrétnym obsahom a vytvorili skutočné priestory dôvery a spoluzodpovednosti, zriadili sme tri služobné skupiny:

- *Skupina pre rôzne pastorálne aktivity a hnutia.* Táto skupina, zložená z dvoch manželských párov, navštívila všetky skupiny v domoch veriacich. Tým sa komunita premenila na rodinu a posilnili sa putá spoločenstva. Z tejto práce počúvania vyplynuli pastorálne priority a vznikli okrem iného tri nové skupiny: modlitba ruženca pre mužov, mládežnícka skupina a pastorácia prijatia.
- *Skupina pre správu farnosti.* Je zodpovedná za starostlivosť o ľudské, materiálne, finančné a organizačné zdroje budúcej farnosti v úzkej spolupráci s farárom, aby zabezpečila vyvážený rozvoj.
- *Skupina pre pastoráciu desiatku.* Táto skupina si vypočula komunitu, aby pochopila, ako posilniť spoluzodpovednosť ľudí prostredníctvom desiatku. Desiatok sme sa naučili chápať nielen ako zbierku finančných prostriedkov, ale ako duchovnú formáciu, ktorá vedie k obráteniu srdca a vychováva k vďačnosti a misii. To viedlo k 30-percentnému nárastu desiatku.

Na tejto ceste som pochopil, že zverenie zodpovednosti laikom nie je pragmatickým ústupkom spôsobeným nedostatkom klerikov, ale teologickou nevyhnutnosťou. Druhý vatikánsky koncil pripomína, že Duch Svätý rozdeľuje medzi všetkých svoje dary na budovanie Kristovho tela.

Uznávať a doceňovať charizmy laikov prostredníctvom synodality nám pomáha prekonávať klerikálne chápanie Cirkvi, v ktorom sa kňaz javí ako jediný, hlavný aktér. Namiesto toho si uvedomujeme, že skutočným hlavným aktérom je Duch Svätý a že všetci sú dôležití: kňazi a veriaci spoločne využívajú svoje dary pre dobro všetkých.

Vo farnosti sa táto dôvera prejavuje vtedy, keď laici nie sú len vykonávateľmi úloh, ale skutočnými účastníkmi procesov reflexie, rozhodovania a pastoračného hodnotenia. Efektívne pastoračné rady, skupiny rozlišovania, jasne zverené a sprevádzané služby sú charakteristickými znakmi spoločenstva, ktoré verí v duchovnú zrelosť svojich veriacich.

▲ Načúvanie: duša synodálneho procesu

Počúvanie je srdcom synodálnej cesty. Nejde len o zbieranie názorov, ale o rozpoznávanie hlasu Ducha prostredníctvom Božieho ľudu. To si vyžaduje čas, trpezlivosť a vnútorné obrátenie. Znamená to počúvať veriacich, ale aj tých, ktorí sa vzdialili, zranených, chudobných, mladých a starých. Z teologického hľadiska je počúvanie neoddeliteľné od pokory, cnosti, ktorá je zák-

ladom pre kňazov, aby boli na obraz Ježiša. Cirkv počúva, lebo si uvedomuje, že nemá všetky odpovede, a vie, že Pán ju naďalej vedie v dejinách k úplnej pravde.

Z pastoračného hľadiska to vyžaduje vytvorenie prostredia, v ktorom veriaci môžu slobodne hovoriť bez strachu, že budú súdení. Taká bola atmosféra našich pastoračných stretnutí. Jeden laik, člen farských rád, navrhol, aby sme mali chvíle eucharistickej adorácie ako nevyhnutnú pomoc pre rast spoločenstva, až kým sa nestane farnosťou. Hneď som súhlasil a prežili sme nezabudnuteľné chvíle, všetci ako ovce pri nohách Dobrého pastiera.

Rizikom synodálnej cesty je zredukovanie rozlišovania na sociologické mechanizmy, ako sú hlasovania, alebo na jednoduché hľadanie konsenzu. Spoločné rozlišovanie je naopak duchovným činom, ktorý si vyžaduje modlitbu, počúvanie Božieho slova, konfrontáciu so živou tradíciou Cirkvi

Z apoštolského listu „Vernosť, ktorá tvorí budúcnosť“

V Cirkvi, ktorá je čoraz viac synodálna a misijná, kňazská služba nestráca nič zo svojho významu a aktuálnosti. Naopak, bude sa môcť ešte viac sústrediť na svoje osobitné a špecifické úlohy. Výzva synodality – ktorá rozdiely neodstraňuje, ale ich doceňuje – zostáva jednou z hlavných príležitostí pre kňazov budúcnosti. Ako pripomína *Záverečný dokument* [Synody o synodalite], „kňazi sú povolani žiť svoju službu v postoji blízkosti k ľuďom, v prijatí a načúvaní všetkým, otvárajúc sa synodálnemu štýlu“ (č. 72). Aby sa ekleziológia spoločenstva mohla stále lepšie realizovať, je potrebné, aby kňazská služba prekonala model výlučného vedenia, ktorý vedie k centralizácii pastoračného života a k tomu, že všetka zodpovednosť spočíva len na ňom, a aby smerovala k *čoraz kolegiálnejšiemu vedeniu* v spolupráci medzi kňazmi, diakonmi a celým Božím ľudom, v tom vzájomnom obohacovaní, ktoré je ovocím rozmanitosti chariziem vzbudených Duchom Svätým. Ako nám pripomína *Evangelii gaudium*, kňazské služobné poslanie a stotožnenie sa s Kristom Ženíchom nás nesmú viesť k tomu, aby sme sviatosťnú moc stotožňovali s mocou, lebo „stotožnenie kňaza s Kristom Hlavou – ako hlavným zdrojom milosti – neznamená povýšenie, ktoré by ho postavilo nad všetko ostatné“ (*Evangelii gaudium*, 104).

Lev XIV.

pri príležitosti 60. výročia koncilových dekrétov o kňazskej službe a živote kňazov *Presbyterorum Ordinis* a o kňazskej formácii *Optatam totius*.

a pozornosť voči znameniam doby. Spoločne rozlišovať znamená pýtať sa: Čo hovorí Duch Svätý našej komunite tu a teraz? V tomto má kňaz nenahraditeľnú úlohu, nie ako „pán“ rozhodnutia, ale ako garant spoločenstva a cirkevnej vernosti.

▲ Obrátenie kňazského ministéria a ovocie pre Cirkev

Hovoriť o decentralizácii neznamena relativizovať kňazské poslanie, ale ho očistiť. Kňaz zostáva tým, čím je – pastierom, učiteľom a posvätiťom –, ale oslobodzuje sa od pokušenia byť stredobodom všetkého. Synodalita ho vyzýva, aby prevzal úlohu koordinátora, duchovného vodcu a sprievodcu – nie kontrolóra. Táto decentralizácia je predovšetkým vnútornou premenou samotného kňaza, ktorý je povolaný dôverovať, delegovať a kráčať s ľuďmi. Ide o prechod od logiky „robiť všetko“ k logike „robiť s“ a často aj „nechať robiť“. Takáto zmena nie je bez konfliktov, ale je plodná, ak sa prežíva vo svetle evanjelia.

▲ Nová farnosť

Po dvoch rokoch úsilia sa najviditeľnejším výsledkom stalo založenie novej farnosti sv. Jána Pavla II., ktorá bola slávnostne inaugurovaná 7. februára: veriaci sú ochotní a pripravení starať sa o Božie dielo spolu s kňazom. Pre mňa to bolo ako štafeta: keď som splnil svoju úlohu, odovzdal som štafetu ďalšiemu farárovi. My kňazi prichádzame a odchádzame; potrebujeme vernosť v prítomnosti, bez toho, aby sme stratili zo zreteľa vernosť budúcnosti. A dnes sejeme, aby zajtra iní žali.

▲ Záver

Synoda vo farnosti nie je voliteľným projektom, ale cestou vernosti Duchu, ktorý dnes vedie Cirkev. Vďaka tomu, že sa zameriavame na načúvanie, spoločné rozlišovanie a spoluzodpovednosť laikov, sa farnosť stáva priestorom živého spoločenstva a spoločnej misie. Decentralizácia kňaza nie je stratou, ale duchovným ziskom: vysvätené kňazstvo nachádza svoju pravdu, keď vytvára spoločenstvo, dôveru a zrelosť v Božom ľude.

Farské spoločenstvá v čase zmien

Synodálne povolanie pastorácie

Ľudovít Pokojný

▲ Pastoračná činnosť dnes

Pod pojmom „pastorácia“ sa zvyčajne rozumie „služba pastiera“, ktorú vysvetľuje Kódex kánonického práva¹ a ktorá sa vykonáva vo farnosti a v diecéze. Okrem služby pastiera však existuje aj tzv. apoštolát laikov, ktorý sa prejavuje v rôznych podobách². Ak teda hovoríme o pastoračnej činnosti, nemôžeme vynechať úlohu laikov, ktorí sú „ľuďmi reálne spoluzodpovednými za bytie a konanie Cirkvi“³, ako to zdôraznil pápež Benedikt XVI.

Táto spolupráca medzi pastiermi a laikmi musí byť – ako zdôraznila nedávna synoda – „založená na vzťahoch zakorenených v Trojici“⁴ a zameraná na konečný cieľ, ktorý apoštol Pavol vyjadril slovami „Boh všetko vo všetkom“ (1 Kor 15, 28) a ktorý podľa štvrtého evanjelia spočíva v naplnení Ježišovej modlitby „aby všetci boli jedno“ (Jn 17, 21). Pápeži od Druhého vatikánskeho koncilu sa zhodujú v tom, že farnosť je dnes nielen dôležitá, ale musí sa v nej aj obnoviť dynamizmus vychádzania, aby sa nestala uzavretou, zahľadenou do seba a skostnatenou⁵, a teda nepodporujúcou každodenný život.

▲ Synodálne pouvolanie pastoračnej činnosti

Pre správne pochopenie synodálneho povolania pastoračnej činnosti je užitočné pripomenúť, že pojem farnosť pochádza z Nového zákona a nachádza sa v Prvom Petrovom liste. Autor sa obracia na kresťanov a nazýva ich „cudzincami“ a „pútnikmi“ (1 Pt 1, 1. 17; 2, 11). Používa pritom dva grécke výrazy „paroikoi“⁶, z ktorých pochádza slovo farnosť, a „parapidemois“, čím označil tých, ktorí žijú na určitom mieste nedefinitívnym, teda pútnickým spôsobom života, ale aj s nezvyčajnou dynamikou života, ktorú vyjadruje ďalšie zvláštne slovo: „adelfotes“ – bratia, bratstvo (1 Pt 2, 17; 5, 9)⁷.

Ľudovít Pokojný,
farár v Bratislave,
hlavnom meste Slovenska,
uvažuje o tom, ako môžu
dokumenty cirkevného
magistéria a synodálna
cesta poslúžiť ako milosť
na posilnenie tej vitality
a tvorivosti vo farnostiach,
vďaka ktorej môžu byť
naše farnosti v dnešnej
dobe, v spoločnosti
prechádzajúcej zásadnými
zmenami, naozaj dôležité.

Pri čítaní jedného z prvých kresťanských spisov s názvom *List Diognetovi* nájdeme opis, ktorý môže poslúžiť ako inšpirácia aj pre dnešnú farnosť: „Kresťania sa nelíšia od ostatných ľudí ani územím, ani rečou, ani štýlom obliekania. Lebo neobývajú vlastné mestá, nepoužívajú nijakú osobitú reč, ani nežijú nejakým osobitným životom.“ Kresťania sú teda ľudia ako všetci ostatní. Majú však „tajomstvo“, ktoré im umožňuje hlboko ovplyvniť spoločnosť a stať sa jej dušou.

▲ Rozkol medzi evanjeliom a každodenným myslením a životom ľudí

Pápež Pavol VI. poznamenal, že drámou našej doby je rozkol medzi evanjeliom a každodenným myslením a životom ľudí⁸. A pápež Ján Pavol II. vyzval všetkých, aby sa otvorili Kristovi, lebo si uvedomoval, že práve Kristus predstavuje to miesto, kde sa môže tento rozkol zahojiť. Pápež Wojtyła v tejto súvislosti hovorí nielen o misii svätých bratov Cyrila a Metoda v strednej Európe, ale aj o ich zvláštnom edukačnom štýle, ktorým sa im podarilo odovzdať ontologický a existenciálny princíp, podľa ktorého Božia láska zjednocuje stvorenú realitu a samotného Boha⁹. Ich komunitný prístup k viere – ako adorácia a nové myslenie – je skutočným vzorom synodálnej pastoračnej činnosti.

Okrem toho Ján Pavol II. viackrát varoval pred nebezpečenstvom európskeho racionalizmu karteziánskeho typu, z ktorého sa zrodil nihilizmus a konzumizmus, ako dôsledky jeho neschopnosti vnímať stvorenú realitu v jednote s Bohom. V tejto etape západnej kultúry vnímal epochálnu a kolektívnu temnú noc¹⁰, ktorá sa prejavuje ako noc nespravodlivosti, marginalizácie, nezmyslu, absurdity a ľahostajnosti.

▲ Pastорácia, ktorá vychádza

Preto je potrebné, aby základom pastорácie bola blízkosť, solidarita (starostlivosť) a hlboké a úctivé načúvanie, čiže vytvorenie priestoru vo svojom vnútri pre druhého podľa vzoru kenózy ukrižovaného Ježiša: prijať druhého bezpodmienečne takého, aký je, bez toho, aby sme ho súdili, a pomáhať mu bez toho, aby sme ho tlačili smerom, ktorý sme si sami vopred stanovili. V takto zažitej slobode sa nepokojný život druhého bude môcť stretnúť so samotnou láskou Otca, ktorej nositeľmi máme to šťastie a zodpovednosť byť. Týmto spôsobom budeme mať vďaka daru Ducha Svätého možnosť vytvoriť pre všetkých a spolu so všetkými pocit „domova“, krásy a lásky, tak ako sú mysticky stelesnené v osobe Márie. Pretože ona je Božím príbytkom, dokonalým sprievodcom pre skúsenosť s Bohom v každodennej realite. A práve Duch Svätý, prítomný v našej vzájomnej láske, privedie ľudí k znovuzrodeniu vo vzťahu s Bohom ako Otcom, z ktorého vyviera osobitný pokoj a radosť, typické pre zmŕtvychvstanie.

A nielen to. Keďže podstatou vzájomnej lásky je „prejaviť sa“, náš život zjaví Boha. Nie bezprostredne racionálnym spôsobom, ale existenčným, takže pri stretnutí s bezpodmienečnou láskou, ktorú ľudia nájdú medzi nami a v nás, sa v ľuďoch prebudí vedomie Božej prítomnosti. Život našich spoločenstiev, skupín a združení bude teda hovoriť o Bohu, ako to povedal sám Ježiš: „Podľa toho všetci spoznajú, že ste moji učeníci, ak budete mať lásku jeden k druhému“ (Jn 13, 35).

Nie je toto nakoniec zmysel pastорácie? Nasadiť sa pre duchovnú obnovu ľudí a zjednocovať ich navzájom a s Bohom Trojicou na spôsob Boha Trojice, aby Boží život a svetlo ovplyvňovali ľudské konanie a myslenie? Mnohokrát som to zažil. Do nášho farského kostola prichádzajú ľudia z rôznych miest – či už na nedeľnú

svätú omšu, na pohreb, slávnosť prvého svätého prijímania, svadbu alebo krst. Spomedzi nich si spomínam na jedného pána, ktorý práve prechádzal po neďalekej diaľnici. Keď sa náhodou ocitol medzi nami, bol ohromený vzťahmi a atmosférou v našej komunite, ktoré zažil počas nedeľnej svätej omše, a to natoľko, že neskôr zvlášť prišiel z ďalekej Moravy, aby sa o tom mohol porozprávať. Pri inej príležitosti sa ľudia zo vzdialeného mesta, ktorí sa zúčastnili krstu dieťaťa, spýtali pani kostolníčky: „Aká zvláštna atmosféra tu panuje! U nás to tak nie je. Ako to robíte?“. A tento jav sa týka aj mladých ľudí: po hodine náboženstva v škole, kde som sa snažil vysvetliť vieru ako vzťah medzi Bohom Láskou a každodennými udalosťami, ma niektorí chlapci požiadali, aby sa mohli vyspovedať, čo nerobili už roky.

▲ Záuer

Som presvedčený, že niet dôvodu na obavy: skôr by sme sa mali nechať „prekvapiť naším verným a jednoduchým ľudom, toľkokrát skúšaným“, ktorému sme povolaní byť nablízku¹¹. V pastoračnej službe som totiž zistil, že ľudia túžia po radosť z viery a tušia, že ju nájdú v evanjeliu, ale my kňazi často nevieme ukázať, ako ju dosiahnuť. Verím, že s touto veľkonočnou dynamikou bratskej a sesterskej lásky, ktorá je skutočnou mystikou pre dnešok, by sa nám mohlo podariť odovzdať túto radosť mnohým, aj tým, ktorí už nenachádzajú dôvody veriť v Boha a v Cirkev tak, ako ich poznali.

¹ *Kódex kánonického práva*, kán. 519 a 255.

² Porov. predovšetkým Druhý vatikánsky koncil, dekrét *Apostolicam Actuositatem*, a Ján Pavol II., Apoštolská posynodálna exhortácia *Christifideles laici*.

³ Benedikt XVI., *Posolstvo* J. Ex. Mons. Rinovi Fisichellovi, predsedovi Pápežskej rady pre podporu novej evanjelizácie, pri príležitosti medzinárodného kongresu „Spoluzodpovednosť v evanjelizácii“, 23. augusta 2012.

⁴ XVI. riadne generálne zhromaždenie Synody biskupov, *Záverečný dokument*, č. 34.

⁵ Porov. Dikastérium pre klérus, Inštrukcia *Pastoračné obrátenie farskej komunity v službe evanjelizačného poslania Cirkvi* č. 12, 18, 123, 20. júla 2020.

⁶ Tí, ktorí stavajú a rozoberajú stany: *para* – pri, *oikos* – dom, teda *byť/bývať pri domoch*.

⁷ Klement I. píše na konci 1. st. v *Liste Korinťanom* takto: „Božia cirkev (ekkleσία), ktorá je farnosťou (paroikusa) v Ríme, Božej cirkvi (ekkleσία), ktorá je farnosťou (paroikusa) v Korinte.“

⁸ Pavol VI., Apoštolská exhortácia *Evangelii Nuntiandi* č. 20, 8. decembra 1975.

⁹ Ján Pavol II., encyklika *Slavorum Apostoli*, 2. júna 1985. Porov. František, Apoštolská exhortácia *Evangelii gaudium* č. 229, 24. novembra 2013.

¹⁰ Ján Pavol II., *Homília* počas bohoslužby slova na počesť svätého Jána z Kríža, Sevilla, 4. novembra 1982.

¹¹ František, *List kňazom rímskej diecézy*, 31. mája 2020.

Venovať pozornosť jednej novinke

Komunita: zásadná alebo bezvýznamná zmena?

Carlos García
Andrade, CMF

Jedným z najvýznamnejších úspechov Druhého vatikánskeho koncilu je znovu-objavenie komunitného rozmeru kresťanskej viery. Ide o neočakávanú reakciu na snahu redukovať náboženstvo na súkromnú sféru. Tento trend podnietila, ba takmer vynútila sekularizácia, ktorá zasiahla takmer celú spoločnosť. Na druhej strane však toto obnovenie komunitného rozmeru viery nesie riziko, že neprinesie očakávané ovocie. Snaha o zásadnú reformu sa tak môže ukázať len ako čiastočné riešenie.

Sekularizácia sa snaží o to, aby sa náboženstvo stalo verejne neviditeľným. Má byť zbavené sociálnej podpory, obmedzené na súkromnú oblasť a bagatelizované. V tomto kontexte sa teda rozvoj živých spoločenstiev javí ako vhodná odpoveď Cirkvi na šírenie sekulárneho myslenia. A je logické, že to treba považovať za východisko, pretože keby aj bola sociálna podpora náboženskej viery rozsiahlejšia a pevnejšia, komunity aj bez nej dokážu byť výraznou sociálnou oporou založenou na osobných vzťahoch. A to je v konečnom dôsledku to podstatné, pretože náboženstvo je fenomén sociálny, a ten v individualistickom prostredí nemôže prežiť.

Nie je to však tak jednoduché, ako by sa na prvý pohľad mohlo zdať, pretože cieľom nemôže byť len oživenie komunitnej základne. Komunitná forma kresťanskej viery má totiž oveľa hlbšie korene. Ak pod pojmom „komunita“ chápeme organizáciu, tak potom je možné žiť komunitný život, ktorý môže byť lepšie organizovaný a spravovaný, ale málo osobný, málo bratský, možno veľmi disciplinovaný a poslušný, ale málo tvorivý a plodný. Stručne povedané, bol by to život, ktorý má málo spoločného s Ježišovým zámerom. Takéto chápanie komunity riskuje, že jej oživenie bude neúčinné.

▲ Neodurateľné ťažkosti

Šírenie horizontálnejšieho a komunitnejšieho štýlu kresťanského života so sebou prináša neodvratné praktické nevýhody. Budú sa množiť stretnutia, spomaľovať rozhodovacie procesy, bude potrebné viesť konzultácie s oveľa väčším počtom ľudí a bude trvať dlho, kým sa presne vymedzia oblasti a sféry spoločnej zodpovednosti. Na druhej strane, stále na nás dolieha minulosť: keďže sme zvyknutí, že rozhoduje len jeden človek, máme sklon vnímať čas strávený spoloč-

ným hľadaním riešení ako stratu času. Navyše individualizmus, ktorý preniká celou spoločnosťou, tento úkon skôr sťažuje, než uľahčuje. Ťažkosti pri žití „synodality“ vo farnostiach nám ukazujú, aké náročné je zapojiť všetkých do otvoreného dialógu.

▲ Pohľad do budúcnosti

Aby sme mohli posúdiť dosah zmeny smerom ku komunitnému štýlu života, musíme zhodnotiť nové vyhliadky, ktoré nám komunitný život ponúka. Niektoré sú jednoduché, ale zásadné: napríklad znovuoobjavenie sociálnej identity, ktorá je vlastná každému kresťanskému povolaniu a ktorú má sekularizácia tendenciu potláčať. Iné sú skôr náboženského charakteru: dobre fungujúca komunita uľahčuje tým, ktorí sa približujú k viere, osobné stretnutie s Pánom, ktoré sociálno-kultúrny kontext ignoruje alebo blokuje.

Znovuoobjavený interpersonálny rozmer obnovil rovnováhu v tom zmysle, že kladie väčší dôraz na človeka a jeho vzťahy než na inštitúciu a jej pravidlá, čo má pozitívne dôsledky. Pretože, paradoxne, nová vízia komunity vedie k väčšiemu rešpektovaniu človeka, jeho autonómie a osobných procesov: väčšiemu rešpektu k jeho súkromiu, slobody voľby a schopnosti hľadať vlastnú cestu.

Ale nie všetko sa vyvíja podľa predstáv. Od väčšej slobody sme možno očakávali viac reakcií, viac iniciatív, väčšiu kreativitu, no reakcia nie je vždy ústretová. To je rizi-ko slobody, ktoré chcel podstúpiť aj samotný Ježiš so svojimi učeníkmi.

▲ Kľúčový cieľ

Doposiaľ sme sa však ešte nedostali k jadru vecí, ktoré robí komunitný prístup tak potrebným. Je to jasne vidieť na skupine apoštolov: premena, ktorá transformovala skupinu ustráchaných Ježišových učeníkov, skrývajúcich sa zo strachu pred Žid-

mi, na horlivých a odvážnych hlásateľov evanjelia, sa udiala vďaka uvedomeniu si, že ten, kto sa medzi nimi zjavoval, keď sa po Veľkej noci zhromaždili, nebol nikto iný ako ten, ktorého oni nasledovali po cestách Galiley, keď ich očaril svojimi slovami a fascinoval svojimi uzdraveniami a zázrakmi. Vzkriesený Ježiš bol ten istý Ježiš, ktorý bol ukrižovaný, a začal sa zjavovať medzi nimi, keď boli zjednotení v jeho mene vďaka vzájomnej láske.

Inými slovami, kresťanská komunita, ak je správne žitá, sa stáva „teologickým miestom“, čiže miestom, kde sa prežíva mystická prítomnosť vzkrieseného Pána. A presne toto mení všetko! Vďaka tomu si začneme uvedomovať hodnotu svedectva, ktoré komunita poskytuje. Je to samotný Vzkriesený, kto dodáva našej skúsenosti dôveryhodnosť. Je to on, kto premieňa, kto sa dotýka sŕdc, kto volá. Veľké dielo Ducha Svätého nespočíva v nespochybniteľných argumentoch alebo presvedčivých dôvodoch: Duch nám prináša živú prítomnosť vzkrieseného Pána, ktorý je aj dnes schopný podmaniť si, očariť a evanjelizovať. Nie je ani potrebné o ňom hovoriť, stačí, aby sa sprítomnil.

Táto prítomnosť je dar, nie akýsi automatický mechanizmus. Dar spojený s určitými podmienkami, ktorý si treba zaslúžiť a ktorý nemožno naplánovať. Vôbec nie je prehnane tvrdiť, že cieľom každého kresťanského zhromaždenia má byť v prvom rade dosiahnuť dar tejto jeho prítomnosti. V skutočnosti je to tá najprirodzenejšia vec. Hlavnými aktérmi nie sme my. My sme ako návnada, ktorá priťahuje každého k stretnutiu s Ježišom. Zvyšok je jeho dielo.

Táto viera a toto povedomie sa však ešte nezakorenili v dnešnej Cirkvi, hoci v prvých storočiach kresťanstva boli veľmi prítomné; dnes tu niet priestoru na ich prijatie. Zostáva však silným svedectvom svätého Jána Pavla II. posynodálna apoštolská exhortácia *Vita consecrata*, v ktorej jasne uvádza:

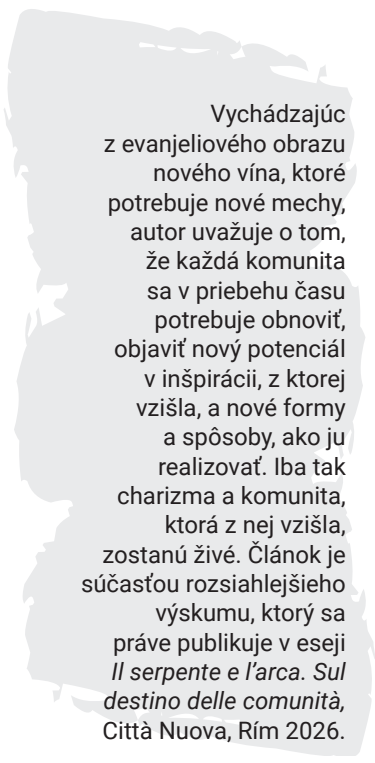
„Bratské spoločenstvo, skôr než nástrojom pre určitú misiu, je *teologickým priestorom*, v ktorom možno zakúsiť mystickú prítomnosť vzkrieseného Pána (porov. Mt 18, 20). To sa deje vďaka vzájomnej láske tých, ktorí tvoria spoločenstvo“ (č. 42).

Toto je možné komunite, jednotlivcovi to však nebolo prisľúbené. Podieľať sa na tejto milosti, stať sa súčasťou tejto dynamiky vzájomnej lásky, je najlepší cieľ, aký si môže akákoľvek kresťanská komunita stanoviť. V opačnom prípade sa reforma komunity môže ukázať len ako bezvýznamný, zbytočný pokus.

Nové víno do nových mechov

Luigino Bruni

Vychádzajúc z evanjeliového obrazu nového vína, ktoré potrebuje nové mechy, autor uvažuje o tom, že každá komunita sa v priebehu času potrebuje obnoviť, objaviť nový potenciál v inšpirácii, z ktorej vzišla, a nové formy a spôsoby, ako ju realizovať. Iba tak charisma a komunita, ktorá z nej vzišla, zostanú živé. Článok je súčasťou rozsiahlejšieho výskumu, ktorý sa práve publikuje v esei *Il serpente e l'arca. Sul destino delle comunità*, Città Nuova, Rím 2026.

Biblia je mnohovýznamová; okrem iného je aj etickou a duchovnou mapou, ktorá pomáha zorientovať sa pri nočných prechodoch cez búrlivé rieky, je sprievodcom, ktorý nás dovedie živých na koniec putovaní, naspäť z vyhnanstva, aby sa mohol vrátiť „verný zvyšok“. Biblická múdrosť je nevyhnutným zdrojom, avšak takmer vždy nevyužitým, pretože hoci je v náboženských spoločenstvách Biblia bežnou súčasťou modlitby, meditácie, liturgie a duchovných cvičení, žiaľ, oveľa menej slúži ako spoľahlivý kolektívny duchovný sprievodca, keď sa vyčerpali všetky ostatné zdroje.

Pozrime sa napríklad bližšie na známy úryvok z Lukášovho evanjelia: „Povedal im aj podobenstvo: ‚Nikto neodtrhne látku z nového odevu a neprišije ju na starý odev, lebo ináč by potrhala nový odev a nová záplata by sa k starému nehodila. Ani nikto nenalievá mladé víno do starých mechov, lebo nové víno by mechy roztrhlo. Vytieklo by a aj mechy by sa zničili. Mladé víno treba nalievať do nových mechov‘“ (Lk 5, 36-38).

▲ Po generácii zakladateľa alebo zakladateľky

Spoločenstvá žijú z ducha, ktorý ich zrodil – z vína, ktoré môžeme nazvať „charizmou“, ale aj zo štruktúr, praktík, organizácií, noriem, pravidiel, písomných i ústnych tradícií, stanov a konštitúcií, ktoré vznikli s cieľom zachovať, strážiť a opatrovať samotnú charizmu: to sú tie mechy. V kontexte Lukášovho evanjelia boli mechmi Mojžišov zákon a inštitúcie, zatiaľ čo víno bolo Duchom, príchodom Božieho kráľovstva. Keď vznikli mechy, plnili podstatnú a veľmi dobrú funkciu, bez nich by sa nezachovalo prvé víno – Zmluva, Zákon, sľub, proroci. Ale v určenom čase (*kairos*), ktorý sa stal novým časom, sa tie dobré mechy včerajška stali nevhodnými. A preto ak by sa rýchlo nevymenili, rozliat by sa aj ich *obsah*.

Metafora o novom víne môže teda komunitám naznačiť mnohé veci, najmä tým z druhej generácie, ktorí sú ešte blízko generácie zakladateľa a majú dobré dôvody domnievať sa, že včerajšie mechy sú vhodné, pretože nové víno je to včerajšie, nie dnešné. A je to práve tento moment, v ktorom sa sústreďujú rozhodujúce výzvy.

▲ **Keď charizma prichádza na zem...**

Keď charizma prichádza na zem, je to úplne nové víno, plod doteraz neznámej odrody, hoci je výsledkom štepenia odrôd z tej istej veľkej vinice, akou je Biblia, evanjeliá, Cirkev a dedičstvo ľudstva. Možno na zemi nenájdeme dokonalejšie novinky, akými sú charizmy. Všetci na začiatku chápu, že toto nové víno potrebuje nové mechy – kto by si bol napríklad pomyslel, že františkáni budú žiť v benediktínskych opátstvach?!

Avšak po začiatkoch, keď stačilo evanjelium a život, si časom komunita začala vytvárať nové štruktúry, teda stanovy, pravidiel, spolu s vlastnými modlitbami, liturgiou, zvyklosťami a tradíciami. Najbohatšie charizmy rodia aj spiritualitu, teda predtým nepoznané slová a jazyky, ktoré sú schopné poslúžiť a uchovať tú prvotnú originalitu. Novosť nemožno vyjadriť, pochopiť ani opísať slovami a prostriedkami zo včerajška, ani tými, ktoré ponúka Písmo či veľká tradícia Cirkvi: aby sme *podstatne* vyjadrili skutočnú novosť, potrebujeme aj novú *formu*. Keď napríklad Matka Tereza pocítila svoje druhé povolanie a založila Misionárky lásky, ani na okamih si nemyslela, že by mohla žiť nový život a pritom by zostala vo svojej pôvodnej komunite. A keby to predsa len urobila (ako jej určite radili sestry a vedenie), nevzniklo by nič skutočne nové.

▲ **Potreba neustálej obnovy**

Všetko sa stáva oveľa zložitejším, keď máme do činenia s komunitou, ktorá vznikla len včera z nového vína. Pre takéto charizmatické komunity je omnoho ťažšie

rozpoznať chvíľu, kedy musia opäť vymeniť mechy, pretože to včerajšie nové víno dnes zažíva „novú“ novosť, a ak zostane v tých istých mechoch, začne zvetrávať. Táto najnovšia odroda už existuje nejaký čas, priniesla mnoho života a úspechov, a (takmer) všetci si myslia, že mechy, ktoré vytvoril zakladateľ alebo zakladateľka, vydržia večne. Veria, že nové víno už prišlo a v tej charizmatickej komunite sa v budúcnosti nemôže objaviť nič nové, že sa bude piť vždy to isté, lebo neexistuje nič lepšie ani na zemi, ani na nebi. A ak niekto nie je spokojný so včerajším vínom, jednoducho si vybral nesprávnu komunitu.

Existuje však rozhodujúci moment, keď víno, ktoré bolo v čase svojho príchodu na svet nové, prechádza transformáciou, prinášajúcou *novú novinku v rámci tej pôvodnej novinky*. Smrť zakladateľa je zvyčajne jedným z momentov, kedy sa víno podstatne mení a mechy, ktoré včera boli v poriadku, veľmi rýchlo starnú. Víno sa mení, pretože charizma je živá, a preto sa vyvíja – tak isto sa vyvíja komunita, ktorú charizma vytvorila.

Ak sa však pripútame k včerajším mechom, spoločenstvá začnú starnúť spolu so svojimi sudmi, uväznené vo včerajších formách, ktoré príliš milujeme na to, aby sme sa s nimi mohli rozlúčiť, poďakovať im a nakoniec ich opustiť.

▲ **Ešte väčší prísľub**

Teraz sa ešte raz vrátíme k Biblii a k jej nádhernej teológii „zvyšku“, ktorú ospevuje Izaiáš a mnohí proroci. Pri prechode od prvej generácie k nasledujúcim sa zachráni len zvyšok, ale zachráni sa naozaj. Nie celý národ dorazil do zaslúbenej zeme, nie celý národ sa vrátil z exilu: len zvyšok, ale ten zvyšok stačil na to, aby dejiny spásy pokračovali. Abrahám odišiel do zaslúbenej zeme a zomrel tam ako cudzinec. Jeho jediným vlastníctvom bola zem, do ktorej pochoval Sárú. Mojžiš do zaslúbenej zeme ani nevstúpil, vstúpili do nej jeho deti, a aj

tak prišli do zložitej krajiny, ktorá sa líšila od tej, ktorú si predstavovali. Prísľub zeme nepredstavoval dosiahnutú zem. Skutočná zem bola malá a krehká, kopcovitá a bez mlieka a medu. Preto ju nespoznali.

Aby sme dnes mohli opäť uveriť v nádej, ktorá nie je márna, potrebujeme *prísľub o konci, ktorý je väčší ako prísľub zo začiatku*. A ten je tu: „Vlk bude hosťom u baránka, leopard bude odpočívať vedľa kozľaťa. Teliatko, levíča a vykŕmený vól budú spolu

a malý chlapček ich bude zaháňať. Jalovica sa bude pásť s medveďom, ich mláďatá budú spolu polihovať a lev bude žrať slamu ako vól. Nemluvňa sa bude hrať nad dierou zmijsa a bábätko rukou siahne do diery vretenice. Nikde na mojom svätom vrchu nebudú robiť zle ani škodiť, lebo zem sa naplní poznaním Hospodina, ako sa more naplní vodami“ (Iz 11, 6-9).

Niekoľko myšlienok na lepšie pochopenie vzťahov v komunite

Systemovo-vzťahový prístup

Cintia Miranda Vieiraová

Vzťahová podstata človeka je potvrdená rôznymi disciplínami, ako sú filozofia, psychológia a v neposlednom rade aj neurovedy. Práve táto podstata charakterizuje ľudskú bytosť a prejavuje sa okrem iného v potrebe nadväzovať vzťahy a žiť v komunite. Napriek tomu sa v medziľudských vzťahoch a v živote komunit nevyhnutne vyskytujú kritické situácie, ktoré je dôležité vedieť interpretovať a prežívať. Tento príspevok ilustruje niektoré prvky, ktoré nám na tento účel ponúka systémovo-vzťahová teória a ktoré umožňujú nový pohľad na realitu. Autorka je psychologička a psychoterapeutka špecializujúca sa na vývoj a poradenstvo v oblasti rodiny.

Existuje viacero uhlov pohľadu, z ktorých je možné vnímať a uvažovať o jednotlivcovi v kontexte skupiny. Americký psychológ a výskumník Bruce Tuckman (1938 – 2020) napríklad zamerlal svoj výskum na skupinovú dynamiku a rozlíšil päť fáz vývoja skupiny: *Forming, Storming, Norming, Performing, Adjourning* (formovanie, konfrontácia, normalizácia, výkon, rozpad), čím poskytol cenný príspevok k správne mu riadeniu ľudských zdrojov.

Zo všetkých možných perspektív, z ktorých je možné skúmať skupinu, sa náš článok zameria na *systémovo-vzťahovú teóriu*. A to z dôvodu, že táto teória zohľadňuje komplexnú prepletenosť vzťahov a väzieb medzi jednotlivcami, ktorí sa neobmedzujú len na spoluprácu pri dosahovaní spoločného cieľa (ako by to mohlo byť v prípade skupiny), ale vytvárajú trvalejšiu formu spolunažívania.

Systémové myslenie v kontexte života a jeho prostredia opúšťa lineárne myslenie (príčina – dôsledok), ktoré ponúka určitú istotu, a vychádza z pohľadu na komplexnosť života a jeho multikauzálnych vzťahov, pričom kladie dôraz na vzťahy: interakciu, správanie a spôsoby komunikácie. Tie veľa vypovedajú o funkčnom či dysfunkčnom fungovaní komunity.

▲ Od všeobecnej teórie systémov k systémovo-vzťahovej teórii

Všeobecná teória systémov sa pripisuje rakúskemu biológovi Von Bertalanffymu. Prvými, ktorí podobné koncepty aplikovali na človeka, boli Bateson a Watzlawick z *Mental Research Institute* (Škola v Palo Alto – USA).

Tento nový paradigmatický prístup prispel k rozvoju behaviorálnych vied a k štúdiu ľudskej interakcie. Ide o prístup, ktorý sa často využíva v rodinnom a párovom poradenstve,

najmä v procesoch mediácie konfliktov. Podľa môjho názoru je najväčším prínosom tejto teórie to, že ponúka nový pohľad na realitu. Chápe rodinu, a dovoľm si dodať aj komunitu, ako systém zložený z častí, z ktorých každá má svoju funkciu a ktoré sú navzájom prepojené.

Svojím prístupom ponúka systémovo-vzťahová teória podnetné impulzy na zamyslenie sa nad komunitou a výzvami, ktoré sa môžu objaviť v spoločnom živote. Pre tento príspevok som si vybrala najmä tie aspekty, ktoré sa týkajú vzťahov a samotnej organizácie komunity.

▲ Vzťahy

Ľudia vnútri systému musia byť vo vzájomnom vzťahu, všetci so všetkými, autonómne, podľa identity daného systému: rodina, farská komunita, komunita zasväteného života, a podobne.

Interakcia medzi jednotlivými členmi prebieha odlišným spôsobom, pretože odzrkadľuje – a dalo by sa povedať, že rešpektuje – funkciu každého člena v rámci komunity. Napríklad: žena má vzťah so svojím manželom, ktorý z nich robí pár; vzťah, ktorý tá istá žena má so svojím synom či dcérou, je vzťah materský. Keď dochádza k nahradeniu funkcií, prejavujú sa nevhodné interakcie, alebo keď chýba interakcia, môže to viesť nielen k dysfunkcii jednej zo zložiek, ale aj k dysfunkcii celej rodiny (alebo komunity).

Podľa systémovo-vzťahovej teórie je komunikácia nástrojom, ktorý umožňuje vytvárať a udržiavať väzby medzi ľuďmi. Ovplyvňuje správanie i životný kontext každej osoby. Prostredníctvom komunikácie totiž vplývame na ostatných a zároveň sme nimi ovplyvňovaní.

Treba mať na pamäti, že každé vystupovanie je komunikáciou a že nie je možné nekomunikovať. Všetko, čo človek robí, je totiž komunikáciou: nielen vyslovené slová, ale

aj telesné gestá, pohľady a... ticho. Štúdie Gregoryho Batesona a Paula Watzlawicka sa zaoberajú tromi komunikačnými kanálmi, ktoré je možné využívať súčasne:

- verbálny jazyk: vyslovené slová
- paraverbálny jazyk: zvuk, rytmus a melódia hlasu
- neverbálny (analogický) jazyk: mimika tváre, reč tela.

V komunikácii musia byť uvedené kanály v súlade, aby druhému poskytli istotu, že porozumel, a aby sa predišlo nedorozumeniam. Treba si tiež uvedomiť, že neexistuje len náš vlastný pohľad na vec, akoby názor odlišný od nášho bol iracionálny alebo svedčil o nedostatku dobrej vôle či nedostatočných vedomostiach.

Nakoniec, niektoré konfliktné vzťahy v komunikácii zostávajú konfliktné, pretože svoje správanie ospravedlňujeme správaním druhého. Inými slovami, pre ťažkosti pri uznaní možného nedostatku na vlastnej strane sa predpokladá, že celá zodpovednosť za konflikt leží na druhom. V skutočnosti jediným spôsobom, ako sa dostať z konfliktu, je hovoriť o vzťahu.

▲ Organizácia komunity

Je žiadúce, aby bola komunita otvoreným systémom, ktorý prijíma nových členov, nové informácie, nové zvyky a nové pravidlá fungovania. Otvorenosť však musia regulovať samotní členovia, ktorí rozhodujú o tom, čo začleniť a čo nie.

Zdravá komunita je flexibilná, zohľadňujúca a umožňujúca zmeny potrebné pre jej rast. Je však možné nájsť aj rigidné komunity, ktoré neumožňujú výmenu členov či názorov s vonkajším svetom, čím sťažujú rast a rozvoj komunity. Napríklad, kto nepočul vetu: „Veď vždy sme to tak robili!“? Rovnako je možné nájsť aj komunity s bezvýhradnou otvorenosťou, čo však môže viesť aj k strate identity.

V skutočnosti vernosť vlastnej identite nebráni systému v tom, aby sa učil nové veci. Dôležité je nájsť rovnováhu a zostať otvorený zmenám, ktoré umožňujú prispôbiť sa vonkajším požiadavkám. Kým neustále sa meniace pravidlá môžu viesť k nestabilite a nedostatku súdržnosti, čím sa sťažuje dosahovanie spoločných cieľov, na druhej strane prísne dodržiavanie pravidiel – bez možnosti ich prehodnotenia – ochudobňuje komunitu, ktorá tým ukazuje, že nemá kreatívne zdroje.

▲ V krízových situáciách...

Na záver tohto stručného úvodu do systémového myslenia je dôležité zdôrazniť, že život komunity je dynamický a v snahe nájsť vnútornú rovnováhu prechádza fázami vývoja, v ktorých sú krízové situácie nevyhnutné. Kríza nie je niečo, čomu by sa malo predchádzať: naopak je nevyhnutná pre rozvoj. Okrem toho sa krízové momenty vyskytujú nezávisle od toho, či sme na ne pripravení. Krízu nemožno prekonať, treba ňou prejsť a pochopiť jej posolstvo, aby sme mohli urobiť krok vpred v osobnom živote alebo v živote systému.

Systémovo-vzťahová teória nazerá na tieto situácie z perspektívy, ktorá zohľadňuje komplexnosť. V prípade krízy sa väčšinou hľadá príčina krízy. Dôležité je však položiť si otázky: „Ako sa táto kríza prejavuje? Čo sa z nej dá naučiť?“

Existuje spoločná zodpovednosť za to, čo sa deje v rámci komunity, pretože všetci sú prepojení a vzájomne na seba pôsobia.

Spomenula som niektoré prvky, ktoré môžu podnietiť každého človeka, aby sa novým spôsobom pozrel na realitu komunity, do ktorej patrí: uvedomiť si hodnotu vzájomnej interakcie ako základného prvku fungovania komunity prostredníctvom súvislej, celistvej a pozitívnej komunikácie; podporovať inteligentnú otvorenosť voči novým možnostiam rastu a napokon vnímať krízové situácie ako dôležitú etapu v raste spoločenstva.

BIBLIOGRAFIA

- L. Boscolo, P. Bertrando, *Terapia sistematica individuale*, Raffaello Cortina Editore, Miláno, 1996.
- P. Watzlawick, J.H. Beavin, D.D. Jackson, *La pragmatica della comunicazione umana*, Casa Editrice Astrolabio, Rím, 1978.
- M. S. Rosset, *Terapia Relacional Sistêmica: famílias, casais, indivíduos, grupos*, Edição Artesã, Belo Horizonte, 2013.
- B. W. Tuckman, M. A. C. Jensen, „Stages of Small-Group Development Revisited“, *Group & Organization Studies* 2, č. 4 (1977), s. 419–427.
- M. J. Esteves de Vasconcelos, *Pensamento sistêmico: o novo paradigma da ciência*, Papirus Editora, Campinas, 2022.

Spoluzodpovednosť v mestách

Pilotný projekt v Tarante

Maria do Sameiro
Freitasová

Na konferencii „Nech je každá komunita domovom pokoja“¹ sme sa stretli s Raffaeleom, Giuliou, Vandou a kňazom Cirom, farármi v konkatedrále. Taranto, rovnako ako mnoho iných miest, je v súčasnosti postihnuté vážnou sociálnou nerovnovahou, environmentálnymi problémami, nezamestnanosťou a chudobou rôzneho charakteru.

▲ Ako vznikol Váš projekt?

Raffaele Aversano. Komisia pre spoločnú správu v meste Taranto bola založená v roku 2020, uprostred pandémie, a inšpirovala sa medzinárodnou konferenciou, ktorá sa konala v januári 2019 v Castel Gandolfo s názvom „Spoločná správa – spoluzodpovednosť v mestách“.

Vychádzali sme z presvedčenia, že komunita vyjadrí to najlepšie zo seba, keď popri ľuďoch, ktorí vykonávajú úlohy v inštitúciách, budú existovať aj určité sprostredkovateľské orgány, ktoré do rozhodovacích procesov, mimo iných sociálnych aktérov, zapoja aj svoje obyvateľstvo, a to s aktívnou a plnohodnotnou účasťou obyvateľstva. Pochopili sme dôležitosť vytvorenia nejakej formy participácie, v rámci ktorej by všetci mohli prispieť k zlepšovaniu svojho domova. Povedali sme si, že každá štvrť má svoju jedinečnú charakteristiku, ktorú treba objaviť a naplno prejať s využitím jej zdrojov. Preto sme na prvom mieste dali prednosť vzťahom, dialógu a spoluzodpovednosti medzi tými, ktorí pracujú v inštitúciách, a tými, ktorí pôsobia v dynamickom prostredí mesta. Tak sme vytvorili tzv. Občianske komisie a začali sme spolupracovať s osobami, ktoré sme si zvolili vo voľbách. S týmito komisiami z jednotlivých štvrtí sme tak v Tarante pomohli iniciovať proces, ktorý spojil mestské zastupiteľstvo s obyvateľstvom pre spoločné dobro.

Mestá čelia všetkým dnešným výzvam: sociálnej nerovnováhe, environmentálnym problémom, neistote, chudobe a nezamestnanosti. Tieto problémy sa však netýkajú len inštitúcií, pretože v demokracii suverenita patrí ľudu, ktorý si volí svojich zástupcov a zástupkyne. Nižšie opisujeme projekt spolupráce medzi občianskou spoločnosťou a inštitúciami v duchu spoluúčasti a spoluzodpovednosti, ktorý propaguje skupina občanov a občanok z mesta Taranto (Taliansko).

▲ *Keď Vás počúvam, znie to ako splnený sen. Mohli by ste nám viac vysvetliť, čo sú tie Občianske komisie a ako fungujú? Máte aj nejaké konkrétne príklady?*

Giulia. Samozrejme! Napríklad Občianska komisia prímorskej štvrte Lama sa aktívne zúčastňuje na ozdravení tejto oblasti. Prvým úspechom – dosiahnutým po získaní všetkých informácií o majiteľoch, ktorých poznalo len málo ľudí, posielaní e-mailov a mesiacoch naliehania – bola demolácia viac ako 20 rokov opustenej budovy, ktorá sa stala skládkou odpadu. Druhým úspechom, dosiahnutým po dlhých diskusiách s miestnou políciou, bola inštalácia vertikálneho značenia s príslušnými zábránami pre chodcov v priestore pred lekárnou v centre Lamy, aby sa tak osobám so zdravotným znevýhodnením umožnil bezpečný priechod a vstup do lekárne. Taktiež pri rôznych príležitostiach sme v skupinách vyčistili našu veľmi peknú pláž, ktorú znehodnotil opustený odpad.

Máme rozbehnuté ďalšie projekty, aby sme prinavrátili krásu našej oblasti. Napríklad sa snažíme, aby Národné združenie talianskych obcí umožnilo prestavbu a opätovné využitie jedného mestského zariadenia, ktoré síce bolo dokončené, ale nikdy nebolo odovzdané miestnej štvrti.

▲ *Máte len jednu Občiansku komisiu alebo ich bolo vytvorených viac?*

Vanda. Vo štvrti San Vito sme začali malými aktivitami, ktoré zdôrazňujú vzájomnú starostlivosť: opravili sme nebezpečný plot, ktorý tak odokryl naše more, obnovili sme priechod pre chodcov, odstránili sme piesok, ktorý zaplavoval cestu, a všetkými týmito krokmi sme vylepšili nielen vzhľad, ale aj bezpečnosť nášho pobrežia. Sú to malé gestá, ale schopné vyvolať dôveru a hrdosť komunity.

Potom prišli aj väčšie projekty, ktoré vznikli, keď sme vytvorili silné vzťahy a autentický dialóg s verejnými inštitúciami. Zorganizovali sme stretnutia s poslancami a technikmi, oni si vypočuli naše nápady a my sme počúvali ich odborné znalosti. Spolu s Občianskou komisiou z Lamy sme si vysnívali niečo ešte ambicióznejšie: zelenú časť, ktorá má prepojiť jednou zelenou infraštruktúrou dva obnovené parky v našich štvrtiach, aby sa tam ľudia mohli prechádzať, stretávať a dýchať. Bude to spoločný priestor, kde sa budeme cítiť dobre fyzicky, duševne a sociálne.

Hľadiac dopredu sme sa zamýšľali aj nad tým, ako vdýchnuť nový život miestam, ktoré sú symbolom zákona. Napríklad pripravujeme obnovu budov, ktoré boli skonfiškované mafii a chceme, aby slúžili ako Komunitný dom: ako otvorené miesto prijatia, kde sa občania a občianky môžu stretávať, tvoriť a spolupracovať. Ešte je to sen, ale dá sa zrealizovať vďaka *Mestským všeobecným nariadeniam o skonfiškovanom majetku*.

▲ *Vy vychádzate z toho, čo žijete, a snažíte sa pochopiť, čo urobiť pre zlepšenie života ľudí...*

Vanda. Áno, presne tak. Okrem všetkého, čo sa naozaj dá dosiahnuť, ma prekvapuje čoraz silnejšia túžba ľudí aktívne sa podieľať na spoločnom dobre svojej štvrte. Áno, zlepšuje sa materiálna kvalita života u nás, ale dôležitejšia je tá nehmotná kvalita, ktorá nie je okamžite viditeľná, ale prináša dlhodobý prospech – posilňuje väzby v komunite a pocit spolupatričnosti. Keď sa občania starajú o spoločné dobro, okolo tohto dobra sa vytvára komunita ľudí, ktorí sa v skutočnosti starajú sami o seba, nakoľko aktívna účasť na živote vlastnej štvrte podporuje občianske cítenie, integráciu a vzájomnú dôveru medzi občanmi a in-

štitúciami. Účasť znamená deliť sa o niečo s ostatnými; jej opakom je ľahostajnosť.

▲ Aký je však právny základ týchto komisií?

Raffaele. Článok 118 talianskej ústavy, odsek 4 umožňuje zapojenie občanov do činností všeobecného záujmu a na rovnaké účely, aké sledujú verejné inštitúcie. Podľa tejto zásady, keď jeden alebo viacerí občania majú v úmysle starať sa o majetok vo svojom meste alebo štvrti, či už ide o námestie, park alebo nehmotné dobro (napr. kultúrnu tému spoločného záujmu), inštitúcie musia podporovať tohto občana alebo skupinu pri dosiahnutí tohto cieľa. Prečo? Pretože presadzujú niečo, čo je cieľom inštitúcií v tom, že sa týka spoločného dobra. Všetko je to upravené verejným nariadením, ktoré ako prvé schválilo mesto Bologna v roku 2014 a dnes ho prijalo už viac ako 300 talianskych miest a obcí.

Občianske komisie sú založené výlučne na bezplatnej aktivite ľudí, ktorí v týchto štvrtiach bývajú, nepretržite v nich pracujú alebo sú tam zapojení do dobrovoľníckych združení. Sú nepolitické a neziskové. Úlohou komisií je spolupracovať s miestnou samosprávou, diskutovať, hodnotiť návrhy, iniciatívy a ďalšie aktivity. Nástrom, ktorý umožňujú pravidlá samospráv pre spoločný majetok na implementáciu zásahov v oblasti starostlivosti, regenerácie a spoločného spravovania spoločných statkov, je tzv. pakt o spolupráci. Je to dohoda o spoločnom plánovaní medzi samosprávou a občanmi.

▲ Pán farár, aký je vzťah farnosti a miestnej Občianskej komisie? Farnosť je tiež zapojená?

Kňaz Ciro. Áno, farnosť všetky tieto činnosti aktívne podporuje: Komisia využíva naše priestory a my v rámci nej prinášame naše návrhy. Nie je to nič nové: ak si spomenieme na bod 114 apoštolskej exhortácie *Evangelii Gaudium*, uvádza sa v ňom, že Cirkev je „Božím kvasom uprostred ľudstva“. Okrem toho si stále živo pamätám slová z preambuly pastorálnej konštitúcie *Gaudium et spes*: „Radosti a nádeje, zármutky a úzkosti ľudí dneška [...] sú aj radosťami a nádejami, zármutkami a úzkosťami Kristových učeníkov a niet v tom ničoho, skutočne ľudského, čo by nenašlo ozvenu v ich srdciach.“ A o to sa snažíme.

Raffaele. Toto je naša skúsenosť: kráčajme spoločne a počúvame sa, staráme sa a pracujeme spoločne. Naučili sme sa, že spolupodpovednosť nie je len slovo, ale spôsob, ako žiť v našom meste. Znamená to spoločne budovať krásu našich miest a silu vzťahov. Znamená to veriť, že každé gesto, aj to najmenšie, môže zmeniť veci, ak sa robí spoločne.

¹ Konferencia sa konala od 14. do 18. januára 2026 v Castel Gandolfo (Rím).

Ako zvládnuť nevyhnutné osobnostné,
medzikultúrne a medzigeneračné napätia

Uvoľniť tvorivý potenciál rozmanitosti

Ansgar Bock
a Gabriele Müllerová

▲ Cieľ

Ľudia žijúci v komunite si nevyhnutne, často bez toho, aby si to uvedomovali, vytvárajú vzorce správania, rituály a zvyky: prvky, ktoré spájajú komunitu a poskytujú rámec pre spoločný život. Občas je však potrebné tieto návyky zmeniť a prispôbiť ich novým požiadavkám spoločného života. Iniciatívy v tomto smere môžu vychádzať od jednotlivých členov alebo aj od tých, ktorí majú vedúcu úlohu. Často však zistíme, že účasť jednotlivcov na vzdelávacích kurzoch nestačí na to, aby sa zmenili zvyky komunity, alebo aby sa opäť rozbehli vzťahy, ktoré uviazli na mŕtvom bode. Z tohto dôvodu sme pred niekoľkými rokmi vyvinuli – ako doplnok k iniciatívam celoživotného vzdelávania jednotlivcov a spoločným duchovným cvičeniam – štvordňový kurz určený pre celé komunity Hnutia fokoláre.

Prípravnú skupinu tvorí 13 osôb s odbornou kvalifikáciou a skúsenosťami v oblasti psychológie, pedagogiky, teológie a sociológie, ktoré spája predovšetkým rovnaký životný štýl zakotvený v odovzdaní sa Bohu. Zaviazali sme sa, že budeme najmä medzi sebou žiť to, čo chceme ponúknuť zúčastneným: vzájomnú lásku, ochotnú darovať aj vlastný život; otvorenosť a úprimnosť v rozhovore (*parézia*), autenticnosť, fantáziu a kreativitu.

Kurz sa doteraz uskutočnil štyrikrát. Okrem členov hnutia sa ho zúčastnilo aj 40 zasvätených osôb, celkovo približne 400 ľudí. So všetkými zúčastnenými komunitami nadväzujeme dialóg už pred začiatkom kurzu. Z týchto stretnutí vyplynú témy, na ktoré sa kurz potom zameria: vlastný životný príbeh, komunikácia, „ty“ (osoba, ktorá stojí predou mnou) vo svojej rozmanitosti, či riešenie konfliktov. Z metodického hľadiska používame veľmi rôznorodé prístupy: krátke vstupy, čas na osobnú reflexiu, skupinové dialógy, praktické a kreatívne cvičenia, hry, meditácie, liturgické slávenia a podobne.

Rovnako ako vo všetkých rodinách, aj v komunitách zasväteného života sa vyskytujú napätia, ktoré vyplývajú z rozmanitosti ľudí. Tento jav sa ešte viac prehlbuje v dôsledku medzikultúrnych a medzigeneračných vzťahov. Je preto potrebné zaviesť vhodné spôsoby sprevádzania. Príkladom je táto skúsenosť komunít fokoláre¹ v nemecky hovoriacich krajinách, ktorú uverejnil náš sesterský časopis *Das Prisma* a ktorú sme upravili pre náš časopis *Ekklesia*. Ansgar Bock je ženatý pedagóg, otec dvoch dospelých dcér, pracuje ako formátor, poradca a kouč v blízkosti Mníchova. Gabriele Müllerová je anesteziologička špecializujúca sa na liečbu bolesti a paliatívnu starostlivosť.

▲ **Praktický prístup k rozmanitosti a riešeniu konfliktov**

Téma, ktorá pre účastníkov a účastníčky (ako aj pre prípravnú skupinu) predstavuje osobitnú výzvu, je vnímanie a riešenie rozdielov, napätí a konfliktov. Nižšie opisujeme niektoré chvíle z kurzov, v ktorých sme sa venovali téme riešenia konfliktov. Rovnako ako vo všetkých ostatných fázach kurzu, ani tu nie je dôraz kladený na teoretické analýzy, ale na krátke a jasné podnety, po ktorých nasledujú praktické cvičenia.

Na úvod krátko predstavíme tému v štyroch krokoch s viacerými príkladmi, ktoré čerpáme z konkrétnych skúseností v komunitách a rodinách. Typické konflikty, ktoré sa vyskytujú v živote rodín, možno aspoň čiastočne nájsť aj v živote komunit fokoláre.

▲ **Vznik a vývoj konfliktov**

Konflikty začínajú väčšinou miernymi napätiami. Ak sa tieto nevyriešia, vznikne proces, v ktorom prevládnu emócie a zníži sa naša schopnosť vnímania. „Prednosť treba dať dysfunkciám“ – v tejto myšlienke Ruth C. Cohnovej² sa skrýva veľká múdrosť. Dysfunkcie naberajú prevahu, aj keď im nevenujeme pozornosť. A vtedy už nepatí: máme konflikt, ale skôr: konflikt má nás. Objavujú sa silnejšie emócie, ako je pocit bezmocnosti a preťaženia. Prežívame stres a sme pohltení strachom či hnevom, ktorý nás blokuje.

▲ **Potlačené konflikty**

Potlačené konflikty sa prejavujú v rôznych formách správania: mlčíme, nereagujeme; alebo sme nadmerne zdvorilí. Problému sa vyhýbame zmenou témy alebo odchodom, pričom sa možno stavíme do pozície obeť: „Spojím svoje utrpenie s utrpením ukrižovaného Ježiša, znášam ho spolu s ním na kríži.“ Môže sa stať aj to, že sa upneme

na určité postoje a požiadavky; alebo reagujeme emotívne, podráždene, plačom, hnevom a riskujeme, že druhého obviníme či zraníme. Alebo to všetko potlačíme. Faktom zostáva, že trpíme a nič sa nemení. Zostávame uviaznutí v schémach, ktoré nás pripravujú o našu tvorivú vitalitu. Vyhýbame sa konfliktom a divíme sa, že nerobíme pokroky.

▲ **Konflikty ako príležitosť na zmenu**

„Prednosť treba dať dysfunkciám“ – v napätiach a konfliktach sa skrýva potenciál zmeny. Môžu sa premeniť, podobne ako palivové drevo, na energiu: na živosť vo vzťahoch.

Teraz predstavíme štyri možné kroky na riešenie konfliktov, pričom spájame poznatky sociálnych vied s teológiou, biblickými príbehmi a spiritualitou jednoty.

1) Uznanie

Najprv si treba uznať, že sme takí, akí sme. A ako takých nás Boh prijíma – aj s našimi protikladmi, ranami, negatívnymi emóciami, slabosťami a sklamaniami. Je tu miesto pre všetko: ja som v poriadku taký, aký som, a aj ten druhý je v poriadku taký, aký je. Nechať sa preniknúť touto vierou mimoriadne oslobodzuje!

2) Uvedomiť si a pomenovať

Následne začneme vnímať, kým som ja a kým je ten druhý. Toto uvedomenie môže byť jasnejšie, ak sa na chvíľu zastavíme. Keď v sebe pocítíme určité napätie alebo nepokoj vo vzťahoch, keď si uvedomíme, že sa necítíme slobodní, alebo vnímame iné signály konfliktu. Vtedy je užitočné odstúpiť, uvedomiť si, čo nás irituje a spýtať sa samých seba: „Čo presne cítim?“ Môžem dať meno ešte nedefinovanej veci, ktorú cítim v sebe alebo medzi nami? Môžem pri-

znať, že som smutný/á, nahnevaný/á, bezmocný/á, alebo si možno aj uvedomiť, že som závistlivý/á, náchylný/á k nenávisti, k posudzovaniu?

Chiara Lubichová, zakladateľka Hnutia fokoláre, nás vyzýva, aby sme vo svojom utrpení objavili a prijali určitú „podobu“, čiže jedno z „mien“ ukrižovaného Ježiša: aj on sa cítil osamelý, nepochopený, sklamaný, opustený... V praxi to znamená: ak pomenujem a prijmem odlišnosť druhého, to, čo je v ňom pre mňa cudzie, a ak pomenujem a prijmem svoje pocity, môže sa stať, že zmysel pre šetrenie, s ktorým ten druhý nakupuje, nadobudne zmysel aj pre mňa; že sa niečo naučím z potreby pokoja toho druhého; že moje kresťanstvo ožije tým, ako svoju vieru praktizuje moja spoločníčka. To sú skúsenosti zmŕtvychvstania v konkrétnostiach každodenného života!

3) Úprimne sa rozprávať

Veľkonočná skúsenosť apoštola Tomáša nám môže byť inšpiráciou pre ďalší krok pri riešení konfliktov: spoznávať Pána podľa jeho rán. Keď druhému prejavíme dôveru – hoci to vyžaduje istý stupeň odvahy –, môžeme nájsť silu ukázať mu svoje rany: hovoríme o svojich „ranách“ a stávame sa bližšími v zraniteľnosti. Ježiš mal odvahu ukázať učeníkom svoje sklamanie a rany, ktoré mu spôsobili aj oni sami, čím otvoril cestu k novej etape spoločenstva a k skúsenosti pokoja. Keď jemne hovorím o tom, čo stojí medzi nami, a o tom, čo ma vo vzťahu ťaží, znovu sa objavujeme novým, hlbším spôsobom. Preberám zodpovednosť za seba, za nás a za naše spolužitie – zodpovednosť, ktorú za mňa nemôže prevziať nikto iný.

4) Vysvetlenie

V konfliktných situáciách môže byť užitočné porozprávať sa s treťou osobou a spoločne premýšľať o vlastných zážitkoch. Nie s cieľom hovoriť zle o osobe, s ktorou mám

ťažkosti, ale na to, aby som si viac uvedomil/a svoje emócie a reakcie, nachádzajúc konštruktívne spôsoby interakcie. Takýto partner v rozhovore, priateľ alebo priateľka, mi môže pomôcť prejsť do režimu „pauza“ a pomenovať to, čo nie je v poriadku.

Sú aj chvíle, keď sa obávame konfrontácie vo dvojici alebo v rámci komunity zo strachu z možných reakcií: zatvrdnutia, sĺz alebo dokonca prejavov agresivity. V takýchto prípadoch môže nezainteresovaná tretia osoba pomôcť spoločne premýšľať o vzťahoch a objaviť nové spôsoby, ako sa navzájom vnímať. Nejde o to nájsť dokonalé riešenie, ale nájsť ďalší krok, ktorý môžeme urobiť spoločne tu a teraz.

Pokračovanie práce s konfliktami v rámci kurzu

Počas kurzu vyčleňujeme niekoľko hodín, aby jednotlivé komunity mali dostatok času na to, aby zažili tvorivú a generatívnu silu, ktorá môže vzniknúť z napätia a konfliktov. Pri tomto rozdelení sa každú komunitu sprevádza jeden z členov prípravnej skupiny. Dbáme na to, aby sa v tomto dialógu uplatňoval a zužitkoval obsah, o ktorom sa už hovorilo a prakticky bol už prehĺbený počas kurzu, ako napríklad počúvanie, formulovanie otázok, uvedomenie si minulých životných prvkov, spätná väzba, a tak ďalej.

Komunity pozývame, aby s dôverou a odvahou „prebudili spiacie psy“, čiže aby sa spoločne a citlivo pozreli na to, čo bolo „zametené pod koberec“, a zamysleli sa nad tým, do akej miery bolo doterajšie správanie prospešné, do akej miery a ako ho možno zmeniť a čo naopak možno zachovať. Vždy s potrebným rešpektom k tomu, čo chce skupina riešiť, s pozornosťou a citlivosťou voči každej jednotlivkej osobe a s reálnym dôrazom na to, čo je možné.

▲ Čo zostáva

Jedným z cieľov kurzu je poskytnúť „nástroje“, ktoré uľahčia pokojný a úspešný život v komunite, v ktorej je možné zažiť prítomnosť „Ježiša uprostred nás“. Túto prácu s napätím a konfliktami je možné pochopiť len v celkovom kontexte týchto štyroch dní. Po piatich ročníkoch môžeme na základe ohlasov a trvalej udržateľnosti konštatovať, že kurz skutočne pomáha čeliť s väčšou otvorenosťou výzvam komunitného života. V priebehu tohto procesu sa niekedy prejavajú aj čisto osobné potreby rastu, ktoré však brzdia život komunity. Ak je o to záujem, je možné sa nimi zaoberať neskôr s pomocou kompetentných osôb.

Na záver uvádzame svedectvo, ktoré výstižne poukazuje na potenciál tohto sprevádzania komunit: „Kurz bol novým začiatkom. Začali sme s niekoľkými konkrétnymi návrhmi na zlepšenie našej komunikácie. Problémy síce nezmizli, ale tým, že sme ich pomenovali a uznali, dokázali sme sa s nimi vyrovnávať a začať odznova vždy,

keď sme upadli do starých vzorcov a vzťahových modelov. Pre mňa to znamenalo naučiť sa bez strachu komunikovať to, čo cítim, prijať svoju históriu vo všetkých jej aspektoch, ale predovšetkým dôverovať milosrdenstvu a láske druhých. (...) Boh ma povolal so všetkým, čo je mojou súčasťou, a dokonca aj moje slabosti sa môžu stať darom pre jednotu medzi nami.“

¹ K Hnutiu fokoláre patria slobodní, zasvätení ľudia žijúci v komunite, ako aj manželia žijúci v rodine, no ktorí sa tiež zaviazali žiť život v spoločenstve a v duchu evanjeliových rád.

² Ruth C. Cohnová (1912 – 2010) bola nemecká psychoterapeutka, ktorá žila vyše 30 rokov v USA. Je zakladateľkou pedagogickej a skupinovej metódy známej pod názvom *Themenzentrierte Interaktion* (tematicky zameraná interakcia).

Letisko ako farnosť

Životy v tranzite

Giovanni Soccorsi

Farnosť na letisku Leonardo da Vinci vo Fiumicine (Rím) bola založená v roku 1960 a pozostáva z farskej budovy a kaplnky nachádzajúcej sa v odletovej hale Terminálu 1. Služí približne 40 tisíc pracovníkom a pracovníckam, 2 tisíc obyvateľom a obyvateľkám a okolo 180 tisíc cestujúcim denne. Sú to všetko bežní ľudia, s významným zastúpením katolíkov, príslušníkov iných náboženstiev a aj ľudia bez náboženského presvedčenia. Pastoračné aktivity prešli v posledných rokoch výraznou obnovou, čo viedlo k vzniku pôsobivej siete služieb pre tých, ktorí to najviac potrebujú. Rozpráva o tom farár Giovanni Soccorsi.

Moju službu na letisku Fiumicino som začal 30. októbra 2017, ale už rok predtým som bol poslaný na výpomoc predchádzajúcemu farárovi, a to pri príležitosti Mimoriadneho jubilejného roku milosrdenstva (2015 – 2016) a otvorenia Svätej brány na letisku.

V priebehu rokov sa naša pastoračná služba zameriavala predovšetkým na sväté omše, spovede a mesačnú katechézu pre pracovníkov. Po mojom príchode som sa snažil najprv pochopiť túto realitu v jej dvojitom aspekte – realita letiska a realita farského spoločenstva s vlastným obyvateľstvom a špecifickou právnou subjektivitou.

Mojou prvou myšlienkou bolo rozlišovanie: Ako na tomto mieste ohlasovať evanjelium, modliť sa a slúžiť farníkom? Mimoriadny jubilejný rok milosrdenstva so svojou výzvou k telesným skutkom milosrdenstva predstavoval silné znamenie Božie i cirkevné. A prax, ktorú som mohol pozorovať medzi pracovníkmi, to potvrdzovala: mnohí z nich – manažéri, podnikatelia, zamestnanci, stážisti, hostesky a stevardi – nechávali svoj obed ľuďom bez domova, približne 40 až 50 ľuďom denne, ktorí žili na letisku dlhodobo, alebo tým, ktorí tam len v noci prespávali.

Evanjelium lásky v jeho konkrétnej podobe

Pochopil som teda, že prijatie konkrétneho záväzku voči chudobným na letisku a zdieľanie tohto záväzku s pracovníkmi by bolo dobrým spôsobom, ako hlásať evanjelium a slúžiť nielen chudobným v ich potrebách, ale aj tým, ktorí pracovali. Ako dni plynuli, manažér spoločnosti ADR – Aeroporti di Roma, prevádzkovateľ letiska, ma požiadal, aby som mu pomohol nájsť ubytovanie pre pána bez domova menom L., šesťdesiatročného Rimana, ktorý už niekoľko mesiacov býval na letisku. Bol to pokojný, hoci drsný človek, ktorý miloval čítanie. Potreboval sa umyť, prezliecť a najesť. L. bol prvým

hostom v útulku *Santa Maria degli Angeli*, ktorý sa nachádza vo farnosti letiska.

Ďalšie „prvé miesto“ patrí H., nemeckého pôvodu, ale známeho v Brazílii: desať rokov strávených na uliciach Ríma a trinásť mesiacov na letisku. Bol to mierny a tichý muž s psychickým znevýhodnením. Spal na kartóne, mal len jednu košeľu, jedny nohavice a jedno pyžamo. Bol veľmi chudý, pretože jedol len vtedy, keď mu podľa jeho slov „jedna krásna, duchovná pani hovorila, aby si vzal odpadky z koša“. Mal dlhé vlasy, dlhú bradu a prezývali ho Ježiš alebo Mojžiš, bol zabalený v jednoduchej zelenej deke leteckej spoločnosti Alitalia.

Vyriešiť jeho situáciu bolo náročné, pretože pomôcť niekomu s duševnou chorobou, navyše, niekomu, kto nespupracuje, nie je jednoduché. Obrátil som sa na sestru Geraldu, brazílsku saleziánku, ktorá sa stará o svoje spolusestry prichádzajúce do Ríma. Požiadal som ju, aby sa s ním porozprávala. Pritom uviedol aj mesto, kde sa narodil, a tak bolo možné kontaktovať tamojších farrárov. Následne sa nám podarilo spojiť sa s jeho matkou, ktorá si myslela, že tento jej syn už zomrel. Kontaktoval som brazílske veľvyslanectvo, aby som získal cestovný doklad a kúpil lístok, aby sa mohol dobrovoľne vrátiť domov.

Od prvéch skúseností pomoci k prijímaciemu zariadeniu

Z týchto dvoch skúseností som pochopil, že charitatívna služba musí byť nasmerovaná k dvom cieľom: pomôcť chudobným vrátiť sa do ich krajín pôvodu a podporovať integráciu migrantov na území Talianska. Toto bol začiatok projektu *Život v tranzite*: medzi prijatím a integráciou, ktorý sme vytvorili s cieľom stretnúť, vypočuť, prijať a naplánovať programy pomoci pre migrantov a ľudí bez strechy nad hlavou v spo-

lupráci s ADR a celou farskou komunitou letiska. Za sedem rokov sme poskytli pomoc viac ako 600 ľuďom pochádzajúcich z celého sveta.

Z týchto počiatkov sa zrodil útulok *Santa Maria degli Angeli*, projekt s vlastnými predpismi a zariadením nachádzajúcim sa medzi farským kostolom a farou so siedmimi lôžkami, kuchyňou, dvoma kúpeľňami, dvoma sprchami a veľkou záhradou. Útulok je otvorený pre dospelých ľudí bez ohľadu na vierovyznanie, pôvod alebo kultúru. Poskytuje stravu, pomoc so získaním povolenia na pobyt, vydávaním dokladov a zakúpením cestovných lístkov na návrat do krajiny pôvodu, ako aj pomoc pri hľadaní trvalého zamestnania.

V priebehu rokov sme si spolu s dobrovoľníkmi a dobrovoľníčkami uvedomili, že zo štrukturálnych, organizačných a profesionálnych dôvodov nemôžeme ubytovať ľudí so závislosťami (drogy alebo alkohol), alebo psychickými problémami. Preto som sa snažil vybudovať sieť spolupráce s občianskymi a náboženskými, verejnými a súkromnými organizáciami: nemocnicami, klinikami, združeniami tretieho sektora, veľvyslanectvami, právnikmi a odborníkmi.

Plodnosť spoločného úsilia

Obdobie pobytu takýchto osôb môže byť krátke (jedna noc, aby sa hosť mohol umyť a prezliecť na dôstojnú cestu), stredné alebo dlhé (dva až päť rokov na dokončenie úradných a pracovných záležitostí). Individuálne s každým vypracujeme plán, ktorý zohľadní ich intelektuálne, ľudské a profesionálne schopnosti. Vyžadujeme od nich záväzok rešpektovať domáci poriadok, udržiavať priestory čisté, dodržiavať talianske právne predpisy, učiť sa taliansky jazyk a prijať nových prichádzajúcich.

Rozhovory vediem ja a dobrovoľníci, ktorých je momentálne šesť, vrátane páru, ktorý sa stará o týždenný nákup potravín a podľa potreby aj o ubytovanie. Kľúčový bol dialóg so štátnymi inštitúciami, poriadkovými silami, letiskovými orgánmi, veľvyslanectvami, mimovládnyimi organizáciami, diecéznymi a regionálnymi charitami a dobrovoľníckymi združeniami. Tento dialóg nám umožnil zvýšiť povedomie a vylepšiť projekt *Životy v tranzite* prekonávaním obmedzení, predsudkov a obáv.

Ďalšími dôležitými aspektmi sú: pravidelné overovanie napredovania hostí (s dobrovoľníkmi, správou letiska a diecéznou charitou), ako aj každoročné podávanie správ o prichádzajúcich a odchádzajúcich ľuďoch.

Príbehy života a vykúpenia

Existuje množstvo príbehov migrantov z celého sveta. Medzi nimi aj K., mladý Afričan, ktorý utiekol zo svojej dediny, pretože sa ho niektorí príbuzní rozhodli zabiť pre jeho fyzické znevýhodnenie, ktoré bolo považované za znak posadnutia zlým duchom. Dnes má 28 rokov, vo farnosti žije šesť rokov, má za sebou operáciu srdca a dve operácie nôh, o pár mesiacov sa stane otcom a pracuje v ADR s výbornými výsledkami. Okrem toho časť svojich úspor investoval do založenia farmy vo svojej obci, s cieľom

ponúknuť prácu a školenie mladým ľuďom.

Alebo príbeh G., 19-ročného brazílskeho chlapca zatknutého finančnou políciou na letisku, so šesťdesiatimi drogovými vajíčkami v žalúdku. Zmanipulovaný a prinútený obchodovať s drogami, po štvorročnom pobyte vo väzení dnes ďakuje Bohu za zatknutie, ktoré mu umožnilo zmeniť svoj život: cez deň pracuje, večer sa učí, je šikovný informatik a požiadal o medzinárodnú ochranu, aby sa nestal obeťou násilia a obchodovania s drogami. Máme ešte mnohé iné skúsenosti osôb, ktoré sa vrátili žiť na ulicu a znovu prepadli závislostiam a slabostiam.

Úryvok evanjelia, na ktorý sa často odvolávam, je podobenstvo o márnotrattom synovi, alebo skôr o milosrdnom Otcovi (Lk 15, 11 – 32). Fascinuje ma dynamika tam opísaných postáv, ich sloboda vybrať si, čakať, stretnúť sa, dúfať, vrátiť sa, milovať a odpúšťať. Pomôcť chudobnému neznamená len ponúknuť jedlo, hoci aj to je potrebné a správne, ale rozpoznať dynamiku jeho vzťahov, prijať príbeh a cestu každého Božieho stvorenia bez násilia a domýšľavosti. Najväčšou radosťou, či už pre dobrovoľníka alebo kňaza, je prijať prosbu o pomoc či prepáčenie a v období čakania sa naučiť rešpektovať tempo iných a pritom prekonávať vlastné obmedzenia.

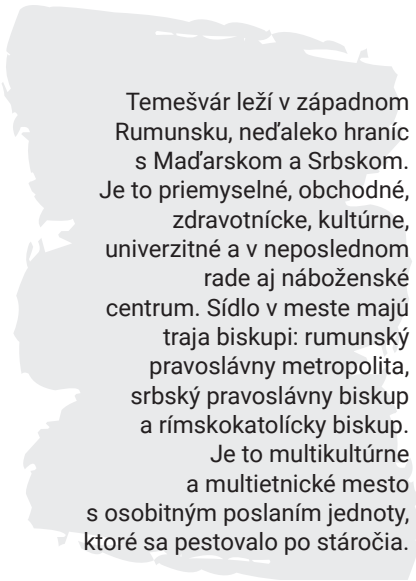
Svetlo Temešváru

Zsolt Szilvágyi

Mesto Temešvár a celý región, ktorý sa už stáročia nazýva Banát, prešli v priebehu storočí rôznymi fázami, ktoré ovplyvnili ich vývoj. To už naznačuje samotný názov: Timișoara je oficiálny názov mesta v rumunčine, ale v maďarčine sa volá Temesvár, v nemčine Temeswar, prípadne Temeschburg, v srbčine: Temišvar. Už to dáva na vedomie, že Temešvár je miestom stretávania rôznych kultúr, etník a kresťanských vyznaní.

Od roku 1030 bol tento región súčasťou Uhorského kráľovstva, ktorého hlavným mestom v rokoch 1316 až 1323 bolo práve mesto Timișoara. Keďže tu počas osmanskej okupácie v rokoch 1552 – 1716 počet obyvateľov výrazne klesol, bolo potrebné jeho nové osídlenie, keď sa Banát vrátil do Rakúsko-uhorskej monarchie. Vtedy tu našli svoj domov rôzne etnické skupiny: nemecky hovoriaci osadníci, Bulhari, Česi, Chorváti, Maďari, Rumuni, Rómovia, Srbi, Slováci a Ukrajinci. Temešvár sa tak stal multikultúrnym a multikonfesionálnym centrom a mesto zažilo obdobie bezprecedentného rozkvetu.

Históriu tohto mesta poznačili aj ďalšie kľúčové momenty. V roku 1919 sa väčšina historického Banátu pripojila k Rumunsku. Dňa 20. decembra 1989 sa Temešvár stal prvým mestom v Rumunsku, ktoré sa oslobodilo od komunistickej diktatúry. Nasledujúce obdobie prinieslo nové príležitosti a výzvy, najmä v súvislosti s imigráciou, ktorá zmenila etnické a náboženské zloženie mesta. Duch úcty k druhým však zostal charakteristickým rysom tohto regiónu, bez ohľadu na etnickú príslušnosť a náboženské vyznanie.

Temešvár leží v západnom Rumunsku, neďaleko hraníc s Maďarskom a Srbskom. Je to priemyselné, obchodné, zdravotnícke, kultúrne, univerzitné a v neposlednom rade aj náboženské centrum. Sídlo v meste majú traja biskupi: rumunský pravoslávny metropolita, srbský pravoslávny biskup a rímskokatolícky biskup. Je to multikultúrne a multietnické mesto s osobitným poslaním jednoty, ktoré sa pestovalo po stáročia.

Duch Temešváru

V roku 1884 bol Temešvár prvým mestom v kontinentálnej Európe, ktoré malo elektrické pouličné osvetlenie. Možno aj preto sme presvedčení, že v našom meste existuje „svetlo“, to neviditeľné, ale predsa vnímateľné. Nazývame ho Duch Temešváru. Ide o určité hodnoty, ktoré tu ľudia objavili a snažia sa podľa nich žiť. Je zrejmé, že toto „svetlo“ nesvieti automaticky, bez toho, aby bolo napájané. Mnohí z nás považujeme za svoju povinnosť udržiavať ho nažive a odovzdávať ho, pokiaľ je to možné, do iných častí krajiny, do Európy a dokonca aj do sveta.

Čo tvorí toto „svetlo“? Po stáročia tu viac či menej intenzívne žiarilo svetlo Kristovho evanjelia, kde po dlhé obdobia žili spolu kresťania východného obradu (pravoslávni a gréckokatolíci), západného obradu (rímskokatolíci) a protestanti. Banát si uctieva dvoch svätých, ktorých si ctíme ako duchovných vodcov: svätého Gerarda z Cenadu, prvého katolíckeho biskupa tohto regiónu, ktorý v roku 1046 obetoval svoj život za Krista, a svätého Jozefa Nového z Partošu, pravoslávneho metropolitu Banátu, ktorý zomrel v roku 1656.

Bez preháňania môžeme povedať, že kresťanská viera formovala život a mentalitu ľudí, vytvárajúc kresťanské spoločenstvá a rodiny a zakladajúc školy a nemocnice, ktoré slúžili miestnemu obyvateľstvu. V priebehu dejín viera dodávala silu vždy začať odznova napriek mnohým skúškam. Aby zostalo miestne obyvateľstvo verné Kristovi, muselo často prijať obeť. V pamäti je ešte stále živá komunistická éra, keď mnohí kňazi a kresťanskí laici rôznych denominácií trpeli pre svoju vieru.

Existujú však náznaky zmeny. Viera, pokiaľ sa zakladá iba na tradícii, už nemá taký veľký vplyv na ľudský život a spoločnosť.

Počet pokrstených, ktorí sú k evanjeliu ľahostajní, rastie. Zapojenie mladých ľudí do života Cirkvi sa stalo výzvou pre väčšinu kresťanských spoločenstiev. Je teda jasné, že je potrebná zmena.

Svetlo viery v Krista formovalo tento región, ale sme si vedomí, že nemôže zostať len múzejným dedičstvom; musí sa stať živou silou premieňajúcou naše životy. Mnohí podnikajú kroky smerom k obnove. V mnohých spoločenstvách sa vynakladá veľké úsilie na formáciu rodín, dospelých, mladých ľudí a detí. Existujú skupiny, ktoré v súlade so svojou denomináciou kladú modlitbu, sviatosti a Sväté písmo do stredu svojho života. Niektoré spoločenstvá vykonávajú dobre organizované sociálne aktivity. Väčší dôraz kladú na formáciu dospelých kresťanov. Mnohí objavujú možnosť aktívne sa podieľať na živote Cirkvi a angažujú sa v nej.

Svetlo ekumenizmu

Svetlo viery je úzko prepojené so svetlom ekumenizmu. V našom regióne sa ekumenizmus už dlho praktizuje v každodennom živote. Ľudia často žijú spolu v tej istej obci, ba dokonca v tej istej rodine, ako príslušníci rôznych cirkví. Slávime sviatky všetkých vierovyznaní prítomných v rodine. Všeobecne sa vedúci predstavitelia rôznych cirkví a spoločenstiev stretávajú na spoločných modlitbách. Existujú dediny, kde sme si navzájom poskytli možnosť využívať modlitebné miesta a konajú sa ekumenické stretnutia medzi farskými skupinami. Vo všeobecnosti medzi nami vládne atmosféra úcty voči inému vierovyznaniu.

Novinkou ekumenizmu v Timișoare je skutočnosť, že na Týždni modlitieb za jednotu kresťanov sa zúčastňujú aj naši židovskí a moslimskí bratia a sestry. Snažíme sa, aby tento ekumenický duch nebol

len o tom, že žijeme vedľa seba, ale aby podnecoval osobné a živé vzťahy: medzi spoločenstvami, medzi kňazmi a pastormi a medzi veriacimi.

Svetlo úcty voči odlišnej identite

Banát bol považovaný za miesto, kde Rumun pozdravil Nemca slovami „Guten Tag“ a ten mu odpovedal „Bună ziua“. Maďar pozdravil Srba slovami „Dobar dan“ a ten mu odpovedal „Jó napot“. Žili tu spolu – a žijú dodnes – rôzne etnické skupiny a učia sa navzájom svoje jazyky. Rozdiely v kultúre alebo jazyku sa považovali za prínos. Nebola tu žiadna túžba po uniformite. Hoci sa v posledných desaťročiach zmenilo etnické zloženie Temešváru a Banátu, aj dnes tu vládne rešpekt voči druhému, voči

tomu, kto má iný materinský jazyk, iné zvyky alebo patrí k inému vierovyznaniu.

Som farárom v trojjazyčnej farnosti. Farníci sú Maďari, Nemci a Rumuni. Slávime omšu v týchto troch jazykoch. Vidím, že aby sme zostali jednotní a vzájomne sa rešpektovali, musíme sa všetci vracieť k Ježišovmu evanjeliu. Často je potrebné „zomrieť“ sami sebe, vzdať sa svojho egoizmu, svojej pýchy a v niektorých prípadoch – čo je najťažšie – svojej vôle, prosieť o silu odpustiť tam, kde je to potrebné, a prekonať chyby spáchané v minulosti; vidieť v druhom predovšetkým to, čo je dobré. Takto dokážeme žiť v mieri.

Spolužitie s inými etnikami a náboženskými vyznaniaми je svetlom tohto mesta. Boli by sme šťastnejší, keby sme ho mohli odovzdať ľuďom, ktorí sú medzi sebou v konflikte.

Vo Švajčiarsku multikultúrna Cirkev

Synodálne cesty v komplexnom systéme

Francesco Marra

Pochádzam z Kalábrie (Taliansko) a vo Švajčiarsku žijem od roku 1996. Som ženatý a máme dcéru a troch synov, ktorí sú už dospelí. Po teologických štúdiách a niekoľkých rokoch pastoraľnej práce v diecéze Bazilej (na plný úväzok od roku 2001) som bol v roku 2017 vysvätený na trvalého diakona. Zastával som rôzne funkcie, až kým mi biskup v roku 2022 zveril vedenie pastoračnej jednotky (Pastoralraum) zloženej zo štyroch farností okresu Oberaargau a niektorých obcí Emmentalu (región s rozlohou približne 350 km²). Treba mať na pamäti, že obyvatelia rímskokatolíckeho vierovyznania v kantóne Bern tvoria menšinu a v našej oblasti je ich približne 11-tisíc.

Jazyková a kultúrna rozmanitosť našej komunity je významná. Katolícky a katolíci z Oberaargau pochádzajú z rôznych krajín, vyrastali v rôznych cirkevných obradoch a tradíciách a prišli sem rôznymi cestami a z rôznych dôvodov. Práve táto *rozmanitosť* tvorí základ identity nášho katolicizmu. Vedomie, že patríme k univerzálnej a rímskej Cirkvi, ktorá je rovnako miestna ako globálna, rovnako rozmanitá vo svojej jednote ako zjednotená vo svojej rozmanitosti, sa stáva stredobodom života v komunite a zároveň je dôvodom na stretnutia, diskusie a spoločenstvo.

Tejto viacjazyčnej a multikultúrnej realite zodpovedajú aj naše rôznorodé liturgické slávenia, katechetické aktivity (na našom území máme osem katechétoz zamestnaných na plný úväzok) a život v komunite, diakonát a sociálne angažovanie sa. Vďaka tejto vnútornej rozmanitosti sú naše spoločenstvá samy o sebe otvorené a priateľské, naklonené aj novým cirkevným modelom. To znamená, že dokážu spájať zmenu s vernosťou vlastným tradíciám

Stály diakon Francesco Marra nám rozpráva o svojich skúsenostiach v pastoračnej jednotke, ktorá mu bola zverená vo Švajčiarsku, kde platí duálny systém, v ktorom štruktúra Cirkvi a kánonické právo pôsobia spolu so štátnym právom pre cirkvi (Staatskirchenrecht)¹. Bez toho, aby sa autor podrobne zaoberal týmto systémom, jeho silnými stránkami a kritickými bodmi, poukazuje na potenciál niektorých ciest synodality.

a vedia uznať hodnotu chariziem a rôznych povolání. Tak sa u nás napríklad čoraz jasnejšie uznáva úloha žien, čo je znamením cirkevnej zrelosti. Spája to teologickú reflexiu, pastoračnú otvorenosť a konkrétnu pozornosť k účasti žien na spoločenskom živote.

Pastoračný tím

Aj náš pastoračný tím odzrkadľuje tvár tejto Cirkvi. Na jeho činnosti sa denne podieľajú švajčiarska laická teologička, indický kňaz, kamerunský laický teológ, dve švajčiarske katechétky a učiteľky náboženstva, jeden Nemec zodpovedný za duchovnú hudbu, sociálna pracovníčka a tri sekretárky, ktoré sa starajú o archív, farské matriky, a podobne. Každý je zodpovedný za farnosť, alebo za konkrétnu oblasť a úlohy, a kompetencie sú stanovené v organizačnej schéme. Počas našich stretnutí diskutujeme o potrebách, hodnotíme aktivity a záväzky, spoločne rozhodujeme a spoločne realizujeme model synodálnej Cirkvi. Nesledujeme vertikálne rozhodovacie modely, ani sa neriadime väčšinovým či kompromisným rozhodovaním. Vyhýbame sa dynamike koncentrácie moci a namiesto toho sa snažíme uplatňovať metódu služby, ktorá oživuje komunitu. Inými slovami: nikto v našom tíme nerozhoduje sám a nikto nerozhoduje tak, že zasahuje do špecifických kompetencií ostatných.

Duálny systém vo Švajčiarsku

Celkovo v našej pastoračnej jednotke pracuje na plný alebo čiastočný úväzok približne štyridsať ľudí, medzi ktorými sú zamestnanci s kanonickou misiou a spolupracovníci a spolupracovníčky farských zariadení, sakristií, a podobne.

Pri riadení takejto organizácie zohráva popri pastoračnej činnosti dôležitú úlohu aj administratívna časť, ktorá prebieha v súlade so spomínaným duálnym systémom

platným pre cirkvi vo Švajčiarsku. Podľa tohto systému si katolícka komunita volí svojich zástupcov do Rady cirkevnej obce (Kirchgemeinderat). V súčasnosti je náš predseda belgického pôvodu a podpredsedníčka je Švajčiarka. Ďalšími členmi rady sú jeden Švajčiar, jedna Chorvátky, jedna Tamilka a dve osoby talianskeho pôvodu. Tento orgán sa zaoberá hlavne administratívnym a finančným riadením pastoračnej jednotky, to znamená, že spravuje cirkevné dane, dohliada na zamestnancov prijatých v súlade s platnými zákonmi a stará sa o administratívnu organizáciu života spoločenstva v rôznych náboženských, spoločenských a kultúrnych aktivitách. Táto Rada ako právnická osoba je tiež orgánom zákonného zastúpenia voči štátu a iným inštitúciám, je zodpovedná za vypracovanie ročného rozpočtu, kontrolu výdavkov a podpisovanie rôznych zmlúv a nakoniec pripravuje dve výročné valné zhromaždenia, na ktorých zverejňuje svoju prácu a prezentuje ju komunite. Pre lepšiu funkčnosť duálneho systému sa v našej pastoračnej jednotke oba výbory – pastoračný a administratívny – rozhodli pracovať bok po boku a rozhodovať spoločne.

K odborným kompetenciám, ktoré sa vyžadujú od zamestnaných pracovníkov a pracovníčok a od administratívnych vedúcich, sa pridávajú ďalšie kompetencie a charizmy. Každá farnosť má svoju pastoračnú radu, ktorá sa aktívne podieľa na rozhodovacích procesoch a dobrovoľníckou činnosťou podporuje veľkú časť našich aktivít.

Tí, ktorí pôsobia ako dobrovoľníci v rôznych liturgických, katechetických, komunitných a sociálnych aktivitách, sa aktívne podieľajú na rozhodovacích procesoch tak na pastoračnej úrovni (prostredníctvom pastoračných rád), ako aj na administratívnej úrovni (prostredníctvom demokratických procesov cirkevného práva), volia svojich zástupcov, hlasujú o rozpočte a schvaľujú alebo zamietajú zmeny a návrhy.

Výzvy, ktorým musíme čeliť

Kto prečítal tento môj text až sem a má aspoň trochu kritického myslenia, dokáže si dobre predstaviť, akým výzvam musíme čeliť. A nemyslím tu len na procesy sekularizácie, ktoré sa môžu stať príležitosťou na prehodnotenie pastorácie a novej evangelizácie, ani len na skutočnosť, že pôsobíme v prostredí s protestantskou väčšinou, pre ktoré ekumenizmus predstavuje jeden z hlavných faktorov ovplyvňujúcich našu dôveryhodnosť ako kresťanov. Nehovorím ani o ťažkostiach pri riadení pastoračnej jednotky, ako by bola nejakým podnikom, ani o vedení komunity, kde sú veľmi rozličné očakávania, lebo je zložená z mnohých menších s veľmi odlišným pôvodom (tradícia, jazyk, kultúra, obrad, a podobne). Skutočnou výzvou je synodalita.

Byť komunitou v našom kontexte znamená, že keďže každý má svoju *vlastnú* predstavu o Cirkvi, *všetci sme povolaní žiť Cirkev spoločne*, s rôznymi úlohami, kompetenciami a službami. V perspektíve skutočnej *eklesie*, čiže v perspektíve spoločenstva povolaných byť jednotní v rozmanitosti, sa odohráva veľká časť nášho pastoračného úsilia s vedomím, že sme pastoračnou

dielňou synodality. Podarí sa nám v tejto výzve vždy byť spoločenstvom? Niekedy viac, inokedy menej. Ale aj tak to vieme prijať ako spoločenstvo. Synodalita je totiž súčasťou našej cirkevnej DNA!

Každá ľudská štruktúra, či už sociálna, politická, administratívna, cirkevná alebo náboženská, je v podstate výsledkom súboru mnohých faktorov. Aj naša cirkevná realita je taká. Okrem historických, sociálnych a kultúrnych faktorov budú pre budúcnosť rozhodujúce dva dôležité aspekty: pôsobenie Ducha a dobrá vôľa žien a mužov našej doby.

¹ <https://www.rkz.ch/kirche-und-recht/hintergrund/>.

² Podľa štatútov bazilejskej diecézy sú rôzne pastoračne jednotky vedené bežným spôsobom (keď pastoračnú jednotku vedie kňaz) a mimoriadnym spôsobom (keď je vedenie zverené diakonovi alebo laickej teologičke či teológovi a kňazovi). Viac informácií: https://www.bistum-basel.ch/fileadmin/kundendaten/bistum_basel_hauptablage/12_dokumente_formulare/Organisation_Bistum_Basel_-_Statut_der_Pastoralraeume_Typ_B_-_erweitertes_Leitungsmodell.pdf.

Odvaha nezapredať vlastnú dôstojnosť

Mária Magdolna Bódiová

Géza Dúl

V dobe, v ktorej je spochybňovaný ideál manželstva a všeobecne sexuálna morálka, potrebujeme aktuálne vzory, ktoré príkladom svojho života jasne svedčia o ľudskej dôstojnosti. Jednou z takýchto postáv je Mária Magdolna Bódiová, ktorej obeta života vo veku 24 rokov za obranu svojho panenstva je silným posolstvom, z výrazným jej nedávnym blahorečením.

Litér, kde Mária Bódiová strávila posledné roky svojho života, je dnes obcou s viac ako 2 tisíc obyvateľmi. Dedina sa nachádza na nádhernom mieste: z jej vrchu je vidieť celý východný breh Balatonu. Je zasadená v pokojnom prostredí, ktoré akoby vyvažovalo tragické udalosti, ktoré mladú ženu postihli. Počas cyklistických výletov s mladými Rómami sme mali viac krát možnosť navštíviť jej hrob a pamätník na školskom dvore, kde došlo k jej mučeníckej smrti. Bolo pre mňa dojímavé vidieť, ako sa tento príbeh dotkol mladých ľudí.

Dňa 6. septembra 2025 kardinál Péter Erdő, v mene pápeža Leva XIV., predsedal blahorečeniu dvadsaťštyriročnej robotníčky Márie Magdolny Bódiovej (Magdi) vo Veszpréme (Maďarsko). Zomrela mučeníckou smrťou 23. marca 1945 v obci Litér po tom, čo odolala násiliu sovietskeho vojaka. Mladá maďarská robotníčka sa tak zaradila medzi sväté, ktoré bránili svoju vieru a svoju ženskú dôstojnosť: svätú Agnesu, svätú Cecíliu a v 20. storočí svätú Máriu Goretti a blahoslavenú Annu Kolesárovú.

▲ Z nepriaznivých okolností

Neboli to len jej posledné hrdinské chvíle, ktoré z nej urobili sväticu. Pri spätnom pohľade na jej život sa zdá, že celá jej existencia bola prípravou na tento deň.

Mária Magdolna Bódiová sa narodila 8. augusta 1921 v Szigligete. Jej rodina pochádzala zo zakarpatskej oblasti, ktorá je dnes súčasťou Rumunska. Jej rodičia pracovali ako pomocníci v domácnostiach. Skutočnosť, že jej otec nemal osobné doklady, znemožňovala páru uzavretie občianskeho aj cirkevného manželstva. Magdi a jej dvaja bratia boli preto registrovaní ako nemanželské deti, ale dostali otcovo priezvisko.

Otec nedostal náboženskú výchovu, ba nevedel ani k akému vierovyznaniu patrí; bol si istý len tým, že bol pokrstený. Jeho drsná povaha a zhýralé správanie často strpčovali život jeho rodine, ktorá sa pre ťažkú ekonomickú situáciu a pracovné podmienky musela sedemkrát sťahovať. Hoci matka pre nelegitímne manželstvo nemohla prijímať sviatosti, vychovávala deti vo viere, posielala ich do školy a na náboženstvo a zabezpečila, aby prijali prvé sväté prijímanie a birmovku.

Keď sa rodina presťahovala do Köveskálu, Magdi navštevovala základnú školu a už vtedy vynikala svojou inteligenciou a zbožnosťou. Účinkovala v divadelných predstaveniach a starala sa o chudobných.

V roku 1934 sa znova presťahovali: tentokrát do Máma-pusztý neďaleko Balatonkenese. Po birmovke sa Mária Bódiová venovala službe deťom a pridala sa k Szívgarde, jezuitskému mládežníckemu hnutiu. Príprava na Medzinárodný eucharistický kongres v Budapešti v roku 1938 bola pre ňu veľkou inšpiráciou. Po duchovných cvičeniach začala chodiť každý deň na sväté prijímanie a eucharistia sa stala stredobodom jej života. Zároveň sa čoraz viac venovala službe chudobným a starším ľuďom. Počas druhej svetovej vojny navštevovala nemocnicu v Balatonfürede, kde boli liečení vojaci zranení v boji. Aby sa o nich mohla starať, absolvovala kurz ošetrovateľstva.

▲ Darovanie sa Bohu a apoštolát u každodennom živote

Vo svojich dvadsiatich rokoch chcela Mária Bódiová vstúpiť do kláštora, ale nebolo jej to dovolené pre nelegitímnu situáciu jej rodičov. Po duchovných cvičeniach u jezuitov v Péceli sa tak rozhodla zasvätiť Bohu súkromným sľubom čistoty na slávnosť Krista Kráľa, 26. októbra 1941.

Zo svojho spojenia s Bohom čerpala silu na podporu priateľiek, keď boli demoralizované: „Aj ja sa niekedy cítim sklúčená. Potom idem do kostola a všetko poviem Ježišovi. To ma utešuje.“ Ľuďi okolo seba ovplyvňovala aj mnohými inými spôsobmi. Napríklad presvedčila bývalého kolegu, aby sa nerúhal. Niektorým zo svojich spolužiakov požičala topánky a kabát, aby sa mohli zúčastniť svätej omše. Aj uprostred hrôz vojny pokračovala v konaní dobra s pokojom a radosťou.

Dôležité miesto v jej apoštoláte zohrala továreň Nitrokémia v Balatonfűzfő, kde pracovala od roku 1939. Spočiatku čelila skúškam a ponížovaniu pre svoju vieru. Neskôr sa vďaka svojej neustálej a dôslednej obhajobe svojho postoja stala vážnou členkou robotníckej komunity. Vstúpila do združenia Katolíckych robotníčok, organizovala skupiny, v ktorých poskytovala morálnu a duchovnú podporu mladým ženám a viedla ich v charitatívnej činnosti.

▲ Mučeníčka za ochranu panenstva

Počas dlhých rokov vojny utrpela obec Litér obrovské straty a mnoho mužov sa nevrátilo z frontu. Medzitým sa boje stále viac približovali a časté boli varovania pred náletmi. Dňa 23. marca 1945 prišli do obce sovietske vojská. Magdi naďalej navštevovala chorých. Jedného popoludnia sa ocitla so svojou matkou, niekoľkými ženami a deťmi pri vchode do úkrytu zriadeného na nádvorí miestneho hradu. Zavolať ju sovietsky vojak a prikázal jej vstúpiť do jedného bunkra. Magdi veľa počula o násilí, ktoré vojaci takto páchali. Aby ochránila svoju čistotu, bodla vojaka nožnicami a pokúsila sa utiecť, pričom ostatné ženy varovala pred nebezpečenstvom: „Annuska, utekaj, lebo príde rad aj na teba! Mama, choďte preč, ja zomriem!“ O chvíľu sa vojak objavil na nádvorí a bez váhania na ňu šesťkrát vypálil. Po prvom výstrele sa Magdi zastavila a pri druhom zdvihla ruky k nebu, potom ich zovrela a povedala: „Pane, môj Kráľ! Vezmi ma so sebou!“ To boli jej posledné slová.

▲ Blahoslavená na bicykli

Charakteristický obraz: Magdi na bicykli. V apríli 1944 sa rodina presťahovala z nížiny Máma do Litéru. Továreň Balatonfűzfő bola od oboch miest vzdialená približne

6 km. Mladá žena každý deň prechádzala túto trasu na bicykli. Dnes ju cyklistický trend robí aj v tomto zmysle atraktívnou postavou. Na blahorečenie prichádzali mladí ľudia na bicykloch a v ten deň sa medzi nimi aj žrebovali bicykle.

Kardinál Erdő vo svojej homílii povedal: „Ako mnoho svätých, aj ona cítila osud, ktorý ju čaká. Po duchovných cvičeniach sa zdôverila priateľke so svojím záväzkom stať sa svätou. Neskôr, vo svojej duchovnej reflexii, sa vyjadrila: „Netreba urýchľovať ani vyvolávať okolnosti, ktoré vedú k smrti! Kresťan musí utekať pred smrťou, kým nestojí pred voľbou: medzi hriechom a smrťou. Keď príde okamih voľby, bez váhania si vyberie smrť. To je mučeník.“

V roku 1943 sa Magdi modlila, aby zomrela mladá a bola príkladom pre svojich rovesníkov. A toto želanie sa jej splnilo. Jej obeta mala priamy dopad na mladých ľudí a prostredie. Viera a láska vstúpili do života jej rodiny. Rodičia uzavreli manželstvo. Správa o jej mučeníctve a svätosti sa rozšírila medzi tými, ktorí ju poznali.

V deň jej blahorečenia jeden z mladých účastníkov púte *Tekerj Magdival* (Bicykluj s Magdi), ktorý prišiel do Veszprém Arény, povedal: „Včera popoludní sme navštívili miesto mučenickej smrti Magdi. Vďaka nej som pochopil, že svätosť nezávisí od veku a že na to, aby sme boli vo svojom prostredí takí aktívni a plodní, nepotrebujeme veľké životné skúsenosti.“

Mario Pasqualotto, misijný biskup v Amazónii

Boh predo všetkým

Piero Facci

Misionár z PIME nám rozpráva o živote biskupa Maria Pasqualotta, ktorý je tiež misionárom z PIME (Pápežský inštitút pre zahraničné misie) a pôsobí už takmer 60 rokov v brazílskej Amazónii. V jeho živote vystupuje do popredia skutočnosť, že rozhodnutie žiť pre Boha ako Láska zostáva pre neho, ako aj pre každého kňaza a biskupa hlavným bodom povolania. Rozhodnutie, ktoré sa potom v živote prejavuje ako *koinonia*, život spoločenstva v synodalite, spolu s Božím ľudom a s uprednostňovaním tých najchudobnejších. Práve preto biskup Mario, dnes už na dôchodku, úplne zasvätil svoj život mladým ľuďom z Fazenda da Esperança v Manause, ktorú sám založil ako konkrétny plod pôstu v roku 2001.

Monsignor, Excelencia, Najdôstojnejší sú tituly, ktoré k nemu nepasujú. Jednoducho *dom*, ako sa v Brazílii oslovujú biskupi. Nie je ťažké nájsť ho v kuchyni ako umýva riad či vidieť, ako sa počas obeda viackrát zdvihne, aby privítal tých, ktorí zazvonia na zvonček v tých najnečakannejších hodinách. Sú nimi chudobní, vykorisťované ženy, mladí, ktorí sa chcú zbaviť drog alebo ktorí opäť podľahli závislosti, a iní ľudia prosiaci o pomoc. To, čo ho však doslova premení, je, keď slávi svätú omšu s mladými ľuďmi v jednej zo sto šesťdesiatich „Fazendas da Esperança“ roztrúsených po celom svete. Tam, napriek svojim vyše 80 rokom, oživa, s radosťou v tvári a bez strachu vie zatlieskať či mávať rukami na znak chvály, aby hneď potom vypočul ich spovede v sakristii alebo pod stromom. Toto je dom Mario Pasqualotto, emeritný biskup v Brazílii. Život strávil v Amazónii, najskôr v diecéze Parintins, 15 hodín plavby loďou od hlavného mesta amazonského štátu, a dnes žije v Manause, kde 14 rokov pôsobil ako pomocný biskup.

▲ V noci žiari nové svetlo

Pochádza z Benátska, počas druhej svetovej vojny pendloval medzi domovom a regiónom Piemont, kde ešte ako dieťa pracoval spolu so svojou chudobnou rodinou pri výrobe tehál. To ho naučilo prirodzene prijímať všetkých, ako sám viackrát povedal. Spomína si, ako ho babička už v detstve volala, aby s ňou v zime chodil zbierať drevo, ktoré potom nosili rodinám, a ako u nich doma vítali ľudí, aby sa s nimi podelili o obed, čo mu pomohlo zamýšľať sa nad chudobnými. Práve v tejto atmosfére sa zrodilo jeho povolanie. Ešte ako chlapec vstúpil do seminára PIME v Trevice a neskôr do Monzy, kde absolvoval strednú školu.

Keď mal 18 rokov, Boh ho postavil pred skúšku, prostredníctvom ktorej pochopil, že na prvom mieste musí byť len On a nie iné veci, hoci sú krásne. Vyčerpaného štúdiom a zápasiaceho s vyhorením ho nadriadení poslali domov: „Už nemôžeš pokračovať v štúdiu, choď domov a ak sa jedného dňa budeš cítiť lepšie, môžeš sa vrátiť, inak si zvol inú cestu.“ Bolo to zrušenie jeho misijného ideálu. Autobus, ktorým cestoval domov, sa pokazil. Bola noc a Mario sa ocitol sediac na obrubníku pri ceste. Vonku tma, vnútri tma. „Prečo, Pane, ma už nechceš? Vieš, že ťa milujem a chcem pomáhať druhým. Tak prečo táto tma?“

Ale Boh na neho čakal novým spôsobom. Nie je snáď pravda, že v noci vidíme d'alej? Vidíme hviezdy, oblohu, mesiac... Na druhý deň nemal ani odvahu, ani silu potrebnú na to, aby šiel na omšu. Popoludní však pocítil túžbu vojsť do kostola, aby navštívil Ježiša v Eucharistii a zveril sa Panne Márii. V istom momente prišiel mladík Romeo, celý rozrušený, a rozpovedal mu o jednom objave: o skupine mladých ľudí, o hnutí, kde sa všetci majú radi. Bolo to ako blesk z jasného neba: keď počúval toho mladíka, Mario zrazu pocítil v srdci radosť, ktorú nedokázal vysvetliť. Vrátil sa domov spievajúc, rýchlo sa navečeral a potom umyl riad, čo doteraz nikdy nerobil. Mama sa ho spýtala: „Čo sa ti stalo? Odchádzal si so sklonenou hlavou a vraciaš sa s piesňou na perách?“ „Mama, neviem, čo sa stalo, viem len to, že som šťastný.“ O niekoľko dní neskôr stretol misionára a otvoril mu svoje srdce. Ten mu povedal: „Tvojím ideálom musí byť Boh a nič iné. Len Boh!“

Dom Mario neskôr povedal: „To bolo tajomstvo môjho života. Rozhodol som sa pre Boha. Koľkokrát mi pomohlo spomenúť si na toto rozhodnutie. Zmenil som veľa farností a zakaždým to bola strata, smrť. Ale ja som si vybral Boha, nie tú farnosť ani toho predstaveného.“ Po tom stretnutí sa Mario zúčastnil duchovných cvičení nazvaných

Mariapoli vo Fiera di Primiero, kde objavil spiritualitu jednoty. Tam, na konci 50. rokov 20. storočia po prvýkrát počul hovoriť o Ježišovi prítomnom uprostred svojich – „Kde sú dvaja alebo viacerí...“ (Mt 18, 20). Začal to vnímať ako svetlo, ktoré osvetľuje vnútro i vonkajšok, a prináša nový pokoj a vyrovnanosť, aké doteraz nezažil. Tak sa mu vrátilo aj zdravie, vrátil sa do seminára a v roku 1965 bol vysvätený za kňaza.

▲ Suetlo až na samý kraj sveta

O dva roky neskôr odišiel do brazílskej Amazónie a vykonával svoju službu najskôr v Barreirinha, potom v Parintins, sídle diecézy, a v Maués, krajine *guaraná*, „posvätného“ nápoja pôvodných obyvateľov *Sateré*, ktorí obývajú toto územie. Jeho úsilie zjednocovať sa s nimi ho priviedlo k stretnutiu s kultúrou, ktorá už bola preniknutá božským. Zistil napríklad, že *guaraná*, nápoj života, strúhajú vždy ženy, lebo práve ony plodia život. O Bohu hovoria len v noci pri splne, keď vládne ticho, a keď nefúka vietor, ktorý odnáša všetko, aj slová. Ak niekto zomrie, nezvyknú smútiť, lebo človek je pochovaný v zemi a zem sa tak stáva ušľachtilejšou.

Kamkoľvek šiel, snažil sa zasievať tú spiritualitu jednoty, ktorá premenila jeho život a ktorá je schopná vytvárať „nových“ mužov a ženy. Jedného večera ho skupina mladých ľudí požiadala, aby im podrobnejšie porozprával o tejto spiritualite, ktorá už prinášala ovocie spoločenstva a priťahovala mnohých ľudí. Mario sa ospravedlnil, že je unavený po troch omšiach, krstoch a stretnutiach. Nakoniec však vyhovel ich prosbe a hovoril o charizme jednoty. Na konci mal však dojem, že nehovoril správne pre zmätok vo svojej hlave a únavu. Na druhý deň sa jeden z tých mladých ľudí vrátil celý šťastný a povedal mu: „Otče Mario, dnes bol najkrajší deň môjho života“; a porozprával mu, ako sa mu podarilo milovať svojich kolegov počas celého dňa.

Dá sa povedať, že toto je nová evanjelizácia, ktorá postupuje v srdci Amazónie.

▲ Suetlo zdieľané s najchudobnejšími

V roku 1999 prišlo nečakané menovanie za pomocného biskupa arcidiecézy Manaus. Za svoje motto si zvolil *Ut unum sint* (Aby boli jedno). Rozhodol sa bývať spolu s arcibiskupom; krátko na to sa k nim pridali aj druhý pomocný biskup. Jedného dňa, keď prišiel skôr do farnosti na birmovku, bez toho, aby si ho farár všimol, posadil sa v zadnej časti kostola a počúval, čo hovorí veriacim: „Aj my by sme mali žiť ako naši biskupi, ktorí konajú spoločne a majú sa radi.“

V roku 2001 Brazílska biskupská konferencia počas pôstu spustila *Kampaň bratstva* s témou: *Život áno, drogy nie*. Tak vznikla Fazenda da Esperança¹ v Manause, ktorá dnes poskytuje útočisko viac ako 150 mladým ľuďom: Božie slovo, práca a spoločný život sú tri piliere života Fazendy. Žiť podľa vety z denného evanjelia je spôsob, ako sa zbaviť zlovykov a stať sa novými ľuďmi. Jedného dňa k nim prišiel chlapec, ktorý nechodil do kostola, lebo mal len jedny nohavice a jednu blúzu, ktoré už boli opotrebované. Raffaele, chlapec z Fazendy, sa s ním chcel podeliť o to, čo mal v skrini. Práve dostal od mamy nové tričko a nohavice. Instinktívne chcel ponúknuť staré oblečenie, ale spomenul si na Ježišove slová: „Čokoľvek ste urobili jednému z týchto mojich najmenších bratov, mne ste urobili“

(Mt 25, 40). A vtedy si uvedomil, že práve Ježiš to v tom chlapcovi potreboval a že Ježišovi nemožno dať už obnosené nohavice. Tak schoval tie nové pod vankúš toho mladíka, lebo Božie slovo toho dňa hovorilo: „Tvoja pravá ruka nech nevie, čo robí tvoja ľavá.“ Keď ho videl vojsť do kostola v jeho novom oblečení, naplnila ho taká veľká radosť, že v sebe silne pocítil Božiu prítomnosť a rozplakal sa od radosti.

Takéto zážitky sú vo Fazende na dennom poriadku a stávajú sa inšpiráciou aj pre kňazov a biskupov, ktorí ju prídu navštíviť. Počas duchovných cvičení kňazov z Manausu dom Mario navrhol prítomným kňazom, aby posledný deň strávili s týmito mládenkami, počúvali ich príbehy a nechali sa osloviť ich životmi. Viacerí kňazi potom povedali, že to boli jedny z najkrajších a najpôsobiljších duchovných cvičení.

Žiť podľa Božieho slova, rozprávať o svojich skúsenostiach, robiť veci spoločne, s radosťou prijať kríž, prežívať Máriu, vidieť Ježiša v blízkom – to všetko a ešte viac tvorí hĺbkú života tohto biskupa, ktorý pre všetkých zostáva jednoducho domom Mariom. O tom hovorí kniha *Comunione: esperienza con Dio*, ktorú zostavili bývalí drogoví závislí mladí ľudia na základe rozhovoru s ním počas jeho zotavovania sa po náročnom chirurgickom zákroku.

¹ Fazenda da Esperança je terapeutická komunita s viac ako 40-ročnou skúsenosťou rehabilitácie mladých ľudí závislých od drog, ktorá dnes pôsobí v 28 krajinách na 4 kontinentoch.

Skromný mních, prorok dialógu

Luce Ardente

Roberto Catalano

„Dnes som tu vďaka Chiare Lubichovej. Býval som jednoduchým mníchom. Po tom, čo som spoznal Chiaru, ním naďalej zostávam, ale som dvakrát šťastnejší ako predtým. Som šťastný mních nie preto, že pochádzam z Thajska, krajiny úsmevov, ale pre radosť, že som našiel spôsob, ako urobiť zo sveta jednu rodinu, ako hovorí Chiara o dare jednoty, dedičstve, ktoré nám zanechala.“ Týmto slovami sa Phramaha Thongratana Tavor predstavil publiku v Rieti (Taliansko) pri príležitosti udelenia ceny *Forum Civiltà dell'Amore*, ktorú mu udelili v októbri 2008.

Tento budhistický mních thajskej theravádovej tradície vo svojom príhovore zhrnul svoju skúsenosť duchovného priateľstva s Chiarou Lubichovou, ktorú považoval za svoju „matku“. Ich vzťah vznikol takmer náhodou v polovici deväťdesiatych rokov minulého storočia, keď organizátori Svetových dní mládeže, ktoré sa konali v Manile, požiadalo Hnutie fokoláre v Thajsku, aby spolu s delegáciou mladých ľudí z tejto krajiny pozvali aj budhistického mnícha. Prostredníctvom známych v Bangkoku sa dostali k tomuto malému mníchovi, ktorý bol na typického theravádovca nečakane živý a zhovorčivý, ale zároveň hlboko zakorenený vo svojej tradícii vipassánskej meditácie.

Práve na Filipínach videl Phramaha Thongratana Tavor fotografiu Chiary Lubichovej. Chcel vedieť, kto je tá žena a požiadal o stretnutie s ňou. Tak sa stalo, že pri príležitosti Genfestu v roku 1995 v Ríme sa Chiara Lubichová po prvýkrát stretla s týmto mníchom starobylej theravádovej tradície: bolo to chvíľa, ktorá sa zapísala do histórie medzináboženského dialógu Hnutia fokoláre, ale aj do osobného života tohto mnícha a mnohých ďalších thajských mníchov.

▲ Začiatok prekvapujúceho duchovného vzťahu

Hneď po tom, ako ju počul hovoriť k tisíciam mladých ľudí na Genfeste v Ríme, oslovil Lubichovú „mama“: pomenovaním, ktoré vyjadruje duchovné synovstvo, v istom zmysle tajomné, ak si uvedomíme jasné zakorenenie zakladateľky

10. novembra 2025
zomrel neďaleko
Bangkoku v Thajsku
budhistický mních
Phramaha Thongratana
Tavor, ktorého mnohí
poznali pod menom
„Luce Ardente (Horiace
Svetlo)“. Po Svetových
dňoch mládeže v januári
1995 v Manile nadviazal
kontakt s Chiarou
Lubichovou a Hnutím
fokoláre. Vzniklo tak
hlboké duchovné
puto, ktoré sa rozšírilo
na mnohých ďalších
mníchov thajského
theravádového budhizmu
a urobilo z tohto malého
mnícha výnimočného
svedka budhistického
súcitú a univerzálneho
bratstva.

Hnutia fokoláre v katolíckej tradícii a spomínaného mnícha v tradícii budhizmu. Bol to začiatok ich hlbokého duchovného puta, ktorý oslovil a na túto cestu, pokračujúcu aj 30 rokov po tom, vtiahol aj ďalších. Lubichová dala budhistickému mníchovi meno „Luce Ardente – Horiace Svetlo“: jednak pre ťažkosti s vyslovením jeho thajského mena, ale aj pre duchovnú žiaru, ktorá vyžarovala z ich stretnutí.

Vzťah nabral novú silu, keď Luce Ardente vyjadril želanie stráviť niekoľko mesiacov v citadele Loppiano. Vtedy bol ubytovaný v Centre spirituality *Claritas*, kde katolícki rehoľníci rôznych chariziem a geografického pôvodu trávia určitý čas, aby zažili spoločenstvo medzi svojimi charizmami v duchu fokoláre.

Luce Ardente viackrát strávil kratšie či dlhšie obdobie s týmito katolíckymi rehoľníkmi v absolútne novej skúsenosti medzi-kláštorného dialógu. Nehovorili medzi sebou o teológii, ani o filozofických pojmoch, ale v každom okamihu dňa sa snažili žiť kresťanskú lásku a budhistický súcit, o čom si následne rozprávali počas duchovného podelenia sa.

Ďalší vývoj partnerstva s budhistickými mníchmi, mníškami, laikmi a laičkami

Luce Ardente pozval do tejto skúsenosti aj svojho duchovného majstra Phra Phrom Mongkola, celosvetovo uznávanú osobnosť v tradícii theravády a meditácie vipassana. Po krátkom stretnutí týchto dvoch mníchov s pápežom Jánom Pavlom II. v nich dozrela myšlienka pozvať Chiaru Lubichovú do Thajska.

Tak sa stalo, že od 28. decembra 1996 do 9. januára 1997 bola táto katolícka líderka hosťkou v Bangkoku a v Chiang Mai v rôznych chrámoch a na univerzitách, kde sa stretla s budhistickými mníchmi,

mníškami, laikmi a laičkami. Rozprávala im o svojej kresťanskej skúsenosti, ale aj o duchovnom priateľstve, ktoré vzniklo s Luce Ardente a jeho majstrom. Znovu tajomné a v istom zmysle prorocké boli slová, ktorými majster Phra Phrom Mongkol, oslovovaný Lubichovou ako „Veľký majster“, predstavil túto katolíčku desiatkam mníchov a mníšok. „Všetci sa pýtate, prečo sme pozvali ženu, ktorej hovoríme mama. Chcel by som, aby ste vy, mnísi a mníšky, na túto otázku zabudli (...) keď sme totiž v tme a niekto nám prinesie lampu, sme mu vďační, že nám pomáha kráčať po správnej ceste. Kto je múdry a vie nám ukázať správnu cestu v živote, či už je to muž alebo žena, zaslúži si rešpekt.“

Apoštol súcitu a bratstva

Luce Ardente naďalej pôsobil ako „apoštol“ súcitu ako cesty k univerzálnemu bratstvu, ktorú prevzal od Chiary, a robil tak vo svojom chráme so svojimi nasledovníkmi, počas mnohých ciest do zahraničia a nezriedka aj v rámci katolíckeho sveta. Nevynechal žiadnu príležitosť, aby predstavil osobnosť tejto kresťanskej „matky“, ktorú môžu nasledovať aj budhistickí mnísi, mníšky, laici a laičky, aby sa stali podporovateľmi jednej jedinej ľudskej rodiny. Keď prechádzal Talianskom, vždy využil príležitosť a stretol sa so zakladateľkou Hnutia fokoláre. Boli to hlboké, nepredvídateľné dialógy, počas ktorých sa mních delil o vlastné chápanie kresťanských právd a zakladateľka hnutia objavovala nečakané aspekty budhizmu, o ktorých potom rozprávala celému hnutiu.

Luce Ardente pri návštevách v Loppiane, ako napríklad pri návšteve pápeža Františka 10. mája 2018, sprevádzali aj ďalší mnísi, aby mohli zažiť skúsenosť komunity v Centre *Claritas*. Pri iných príležitostiach bol „apoštolom“ ducha jednoty spolu s členmi Hnutia fokoláre. Spomínam si

na spoločnú cestu na Srí Lanku, kde sme sa stretli s miestnymi mníchmi a laikmi, ktorí chceli pochopiť, ako budovať priateľské vzťahy s kresťanmi. Neboli to ľahké časy: Srí Lanka bola vtedy dejiskom krvavej občianskej vojny. Krátko po tom, čo sme odišli, vybuchla samovražedná bomba. Luce Ardente nikdy nekritizoval, nikdy som na ňom nezbadal ani náznak strachu či túžby utiecť. Vždy z neho vyžaroval len skutočný súcit. Tak to bolo počas celých týchto troch desaťročí.

▲ **Posledné mesiace a odouzdanie štafety**

Pre chorobu žil v poslednom čase v ústraní, medzi nemocnicou a svojím skromným príbytkom na okraji lesa neďaleko Bangkoku – bol skutočným mníchom z lesa. Mnohí, vrátane katolíkov z Hnutia fokoláre, sa pri ňom v tých mesiacoch pravidelne striedali. Bol to nielen prejav vďačnosti voči nemu, ale aj bratská podpora v tejto etape jeho života.

Margaret Karramová, prezidentka Hnutia fokoláre, po tom, ako sa dozvedela o jeho smrti, napísala list celému hnutiu, v ktorom okrem iného uviedla:

„Plne žil meno, ktoré mu dala Chiara, a bol všade nástrojom svetla, útechy a nádeje. Až

do poslednej chvíle miloval a žil pre budovanie bratstva. Počas svojho života vedel hovoriť o jednote jedinečným spôsobom, s múdrosťou a vášňou, prostredníctvom kníh, časopisov, rozhlasových relácií, stretnutí s budhistickými mníchmi, mníškami, laikmi a laičkami, a to aj napriek ťažkostiam. Jedného dňa sa ho jeden mních zmätene spýtal: „Majster, ty nasleduješ kresťanskú ženu?“ On odpovedal: „Ja nenasledujem ženu, ale jej ideál univerzálneho bratstva. Ten ideál nepatrí len kresťanom, on je aj náš.“ Vo svojom poslednom odkaze mi napísal: „Margaret, trpím, ale vydržím, vydržím, vydržím, lebo moje utrpenie je nič v porovnaní s utrpeniami Ježiša na kríži. Vydržím, lebo som synom mamy Chia-ry. Pamätaj: už sa neuvidíme, ale jedného dňa sa uvidíme. Čoskoro pôjdem za ňou.“

V auguste pred svojou smrťou, keď som mal príležitosť sa s ním stretnúť, Luce Ardente strávil dopoludnie s mladším mníchom Phra Pittayom, ktorý sa vrátil z Loppiana, z niekoľkomesačného pobytu v komunite Centra *Claritas*. Phra Pittaya sa mi pri tej príležitosti zdôveril, že celé dopoludnie sa spolu s Luce Ardente rozprávali o jeho skúsenostiach so spiritualitou jednoty. Zdalo sa mi to ako významné a vzácne odovzdanie štafety pre budúcnosť.

Študijné synodálne skupiny sa vyjadrujú vo svojich priebežných správach

Výskum a načúvanie

Adriana Masottiová

Poslaním desiatich študijných skupín, ktoré zriadil pápež František počas synody v marci 2024, bolo prehlibnúť niektoré otázky, ktoré vyvstali počas dvoch zasadnutí Synody o synodalite a ktoré si vyžadujú ďalší výskum a rozlišovanie. Na želanie pápeža Leva XIV. boli pridané ďalšie dve skupiny, jedna zameraná na liturgiu a druhá na štát biskupských konferencií, cirkevných zhromaždení a partikulárnych koncilov.

Prvým krokom smerom k záverečnej prezentácii prác bolo zverejnenie priebežných správ jednotlivých tímov, s výnimkou poslednej skupiny, ktorej správa zatiaľ nebola zverejnená. Tu je v skratke zhrnutie perspektív, ktoré vyplývajú z týchto správ.

1. Niektoré aspekty vzťahov medzi latinskou Cirkvou a východnými katolíckymi cirkvami

Východní a latinskí teológovia a právnici tvoria prvú študijnú skupinu, ktorej práca začala dotazníkom s 25 otázkami a konzultáciou tém spoločného záujmu. Medzi skúmanými bodmi je aj pastoračná starostlivosť o východných katolíkov v diaspore, ktorí nemajú vlastného ordinára, s cieľom pomôcť im zachovať si svoju identitu.

Ďalej ide o formáciu v dejinách a teológii kresťanského východu v latinskej Cirkvi a prípadnú revíziu niektorých noriem východného kánonického práva.

2. Načúvanie volaniu chudobných a zeme

Pre túto skupinu má zásadný význam dialóg so sociálnymi sieťami, miestnymi cirkvami, teológmi a pastoračnými pracovníkmi, aby pochopili, ako posilniť schopnosť Cirkvi načúvať rôznym formám chudoby, a aby uvažovali o účasti ľudí so zdravotným postihnutím na cirkevnom živote. Skupina nadviazala viacero kontaktov s chudobnými alebo marginalizovanými ľuďmi a komunitami na rôznych kontinentoch. Preskúmala aj vyše 200 príspevkov, ktoré zhromaždili ženské rehoľné inštitúty na tému formácie a volania tých, ktorí sú na okraji spoločnosti.

3. Misia v digitálnom prostredí

Digitálne prostredie je, ako uviedol pápež František, „nerozlíšiteľné od sféry každodenného života“. V reakcii na výzvu synody týkajúcu sa dôležitosti hlásania evanjelia aj v digitálnom svete skupina zapojila odborníkov, akademikov, teológov a mladých digitálnych misionárov z celého sveta. Konzultovala 84 mediálnych kancelárií biskupských konferencií. Významnou sa ukázala diskusia o etických otázkach a ochrane v digitálnom prostredí s Pápežskou komisiou pre ochranu maloletých. Záverečná správa bude obsahovať aj výsledky, ktoré vyplynuli počas Jubilea katolíckych influencerov.

4. Revízia *Ratio Fundamentalis Institutionis Sacerdotalis*

Správa štvrtej skupiny poukazuje na „sériu požiadaviek“ v súčasnej dobe zmien,

„ktoré nemožno ignorovať“, pokiaľ ide o kňazskú formáciu. Medzi nimi je potreba „formácie viac zakorenená v skúsenosti Božieho ľudu“; spoločné stretnutia laikov, laičiek, zasvätených osôb a seminaristov; väčšia účasť žien a rodín v ich formácii. Skupina vypočula odborníkov – mužov aj ženy – z rôznych kontinentov a zhromaždila osvedčené postupy prostredníctvom konzultácií s komisiami pre klérus pri biskupských konferenciách. Pripravuje sa vypracovanie predbežného dokumentu k Ratio 2016 o kňazskej formácii, a to v synodálnom a misijnom duchu, ktorý bude zohľadňovať aj výzvy sociálnych sietí a umelej inteligencie.

5. Niektoré teologické a kánonické otázky týkajúce sa konkrétnych foriem pastorácie

Kľúčovou témou úvah je postavenie žien v Cirkvi a ich účasť na rozhodovacích procesoch a vedení spoločenstiev. Záverečná správa predstaví hlavné výsledky a vo svojich rôznych častiach bude zahŕňať: svedectvá žien, ktoré sa podieľajú na vedení Cirkvi alebo pracujú v Rímskej kúrii; časť o aktuálnosti a obmedzeniach mariánskeho a petrovskeho princípu; napätie spôsobené klerikalizmom a príliš mužskou podobou Cirkvi; príspevok Františka a Leva XIV. o úlohe žien v Cirkvi.

6. Revízia dokumentov o vzťahoch medzi biskupmi, zasväteným životom a cirkevnými zoskupeniami

Úloha tejto skupiny vychádza z uvedomenia si, že synodalita ide ruka v ruke s uznaním a prehodnotením chariziem všetkých členov Božieho ľudu, a teda aj s prínosom zasväteného života a cirkevných zoskupení pre spoločenstvo a spoločnú misiu. Ich práca bola rozdelená do troch tematických podskupín zameraných na vzťahy medzi

biskupmi a zasvätenými osobami, medzi biskupskými konferenciami a konferenciami vyšších rehoľných predstavených a na vzťahy medzi cirkevnými zoskupeniami a miestnymi cirkvami. Skupina informovala o širokej diskusii, ktorá prebehla medzi biskupmi, rehoľníkmi a rehoľníčkami, laikmi a laičkami pochádzajúcimi z rôznych geografických oblastí.

7. Niektoré aspekty postavy a služby biskupa

Hlavnými témami tejto skupiny sú: kritériá výberu kandidátov na službu biskupa; formácia biskupov a ich súdna funkcia; spôsob vykonávania návštev *Ad limina apostolorum*. Študijná skupina vypočula v uplynulých mesiacoch približne 200 osôb, medzi ktorými boli predsedovia biskupských konferencií a nunciovia. Konzultovali aj laikov a laičky na tému: „Ako rozšíriť a doceniť účasť Božieho ľudu na procese výberu biskupov“. Skupina dosiahla zhodu v niektorých perspektívach, napríklad: posilnenie úlohy miestnej Cirkvi pri rozlišovaní ohľadom jej nového pastiera a možných kandidátov na biskupský úrad, a „pravidelné formy hodnotenia procesu výberu kandidátov“.

8. Úloha pápežských zástupcov

Úlohou tejto skupiny je preskúmať, ako by sa služba nuncií mohla rozvíjať v misijnom a synodálnom duchu. Predbežná správa podáva prehľad o rozsiahlej konzultácii, do ktorej boli zapojení predsedovia biskupských konferencií aj samotní diplomati. Medzi oblasti, ktorým sa venuje hlbšia pozornosť, patria: proces výberu kandidátov na Cirkevnú akadémiu a ich formácia; pomoc členom diplomatickej služby v prvých rokoch ich pôsobenia; regionálne stretnutia nuncií.

9. Teologické kritériá a synodálne metódy pre spoločné rozlišovanie kontroverzných doktrínálnych, pastoračných a etických otázok

„Od začiatku tohto procesu – píše sa v priebežnej správe – sa vynorila potreba odvážne a radikálne prijať výzvu, ktorá sa dnes týka misie Cirkvi: obnoviť myslenie a premeniť prax v celkovej vernosti evanjeliu Ježiša Krista.“ Medzi otázkami, ktoré sa riešili a ktoré boli definované skôr ako „ukazujúce sa“ než ako „kontroverzné“, patrili: homosexualita, konflikty a nenásilná prax evanjelia a násilie páchané na ženách v situáciách ozbrojeného konfliktu.

Cieľom nie je „poskytnúť riešenia uplatniteľné na všetky prípady, ale ponúknuť referenčné kritériá“. Interpretáčnym horizontom, ktorý vyplýva zo synodálnej skúsenosti, bol uvedený „pastoračný princíp“, podľa ktorého „nemôže existovať hlásanie Božieho evanjelia bez uznania a podpory subjektivity druhého, spolu s postojom pohostinnosti a zodpovednosti“.

10. Začlenenie výsledkov ekumenickej cesty do cirkevnej praxe

Vychádzajúc z presvedčenia, že synodalita je úzko spätá s jednotou kresťanov, skupina sa podrobnejšie zaoberala: vzájomnou prepojenosťou medzi synodalitou a primátom na rôznych cirkevných úrovniach; eucharistickou pohostinnosťou, najmä vo vzťahu k zmiešaným párom a rodinám; fenoménom spoločenstiev, ktoré nie sú viazané na tradičné historické denominácie a hnutiami „obnovy“ kresťanskej inšpirácie, ku ktorým sa pripájajú aj veriaci katolíckeho pôvodu. K úvahám prispeli aj ekumenické spoločenstvá a teológovia. Cieľom je ponúknuť praktické usmernenia pre miestne cirkvi, aby prispeli k synodalite Katolíckej cirkvi a k pokroku na ceste ekumenizmu.

11. Liturgia

Skupina premýšľala o tom, aby liturgické slávenia výraznejšie vyjadrovali synodálnu podobu Cirkvi, o kázaní počas slávení a o rozvoji katechézy o synodalite. Medzi ďalšie témy patrí zvýraznenie úlohy žien v liturgických lekcionároch, a to najmä cez svedectvá Písma o ženských postavách v dejinách spásy.

Pápež Lev k 60. výročiu
koncilových dekrétov
o kňazoch a kňazskej formácii

Vernosť, ktorá tvorí budúcnosť

María Lía Zervinová

Niekoľko poznámok k apoštolskému listu Vernosť, ktorá tvorí budúcnosť. Autorka je zasvätenou pannou v spoločenstve Servidoras, členkou Dikastéria pre biskupov a členkou XVI. riadnej rady Generálneho sekretariátu synody.

Pápež Lev dáva najavo, že kňazi zaujímajú v jeho srdci výnimočné miesto. Ešte pred ukončením jubilejného roka, s programom tak nabitým, že „sa tam nezmestila ani špendlíková hlavička“, napísal k 60. výročiu koncilových dekrétov *Optatam totius a Presbyterorum Ordinis* (1965) dojímavý apoštolský list o vysvätených služobníkoch.

Pozornosť púta názov: *Vernosť, ktorá tvorí budúcnosť*. Prečo je tento názov tak trochu záhadný? Môžeme predpokladať, že dôvodom je pokles povolání takmer všade vo svete. Ako napraviť tento problém, keďže slová hýbu, avšak príklady ťahajú? Čo môže byť pre mladého človeka príťažlivejšie ako kňaz, ktorý je šťastný, že je kňazom? Zažiť radosť, ktorá pramení z vernosti, a vyžarovať ju vlastným životom, je silným magnetom pre nové povolania.

Je potrebné poukázať na rozdiel v porovnaní s podobnými textami. Svätý Ján Pavol II. okrem dvoch pamätných dokumentov *Pastores dabo vobis* (1992) a *Ordinatio sacerdotalis* (1994) každoročne písal kňazom pri príležitosti Zeleného štvrtka. Benedikt XVI. adresoval kňazom list pri príležitosti Roku kňazov (2009 – 2010). František sa na nich obrátil listom pri príležitosti 160. výročia smrti farára z Arsu (2019). Lev sa odlišuje od predchádzajúcich pápežov v tom, že – ako uvádza – „adresujem tento apoštolský list celému Božiemu ľudu, aby sme spoločne prehodnotili identitu a úlohu vysväteného úradu vo svetle toho, čo Pán dnes žiada od Cirkvi, a pokračovali tak vo veľkom diele aktualizácie Druhého vatikánskeho koncilu“. Rozšíril teda cieľovú skupinu.

Prečo zapája všetkých nás pokrstených, pokiaľ ide o identitu a úlohu vysvätených služobníkov? Prečo žiada všetkých, aby znovu objavili tieto dekréty, ktoré sa zameriavajú „na zdravý rozvoj doktríny“? Chýba nám hlbšie a aktualizované chápanie ekleziológie koncilu? Bude tu niečo nové, čo môže pomôcť kňazom, aby sa so svojou špecifickou citili pohodlnejšie a plodnejšie uprostred Božieho ľudu?

V texte nachádzame konkrétne a tradične známe pokyny, ako napríklad výzvu, *aby sme vždy oživilí to prvé „áno“* a vrátili sa do svojej Galileje, kde sa Ježiš spýtal Petra: *Miluješ ma? Alebo aby v pamäti srdca opäť zaznel „hlas Pána“, ktorý miluje, vyberá a volá: moment povolania, z ktorého vyplýva vnútorná jednota s Kristom, a teda aj podnet darovať sa Bohu a jeho svätému ľudu.* Je pozoruhodné, že pápež najmenej päťkrát zdôrazňuje, že požiadavky vernosti sa musia žiť „každý deň“. Počúvanie Božieho slova, slávenie sviatostí, najmä eucharistie, a blízkosť k najmenším sú tým, čo zaručuje milosť každodenného obrátenia, aby sa udržal nažive prijatý dar.

Ide o list, ktorý plne chápe *existenciálne situácie*. S veľkou blízkosťou sa venuje aj

krehkosti a ranám dnešných kňazov. Mnohokrát sú obeťami vyčerpávajúceho aktivizmu, trpia tlakom dosahovať výsledky alebo naopak podliehajú pokušeniu k pasivite a zatvrdnutiu srdca, aby mohli naďalej fungovať. Často pociťujú únavu, sklamanie, osamelosť a vnútornú prázdnotu, spolu so všeobecnou úzkosťou z toho, že musia niesť bolesť z nedostatku spoločenstva a z nezhôd. Okrem toho Svätý Otec nezabúda ani na bremeno tých, ktorí opustili kňazskú službu, ani na krízu zneužívania.

Kňazské bratstvo, ktoré existuje odvtedy, čo Ježiš ustanovil Dvanástich, sa prejavuje v želaní, aby každá diecéza urobila všetko, čo je v jej silách, na to, aby „podporovala a rozvíjala *možné formy spoločného života*“ – čo je nevyhnutným liekom proti individualizmu, druhej strane osamelosti, a proti sebasústredenosti, ktorá ide ruka v ruku s nedostatočnou starostlivosťou jedného o druhého a s nedostatkom permanentnej formácie, o ktorú sa nemožno starať jednotlivci.

Bratstvo kňazov medzi sebou a s biskupom je dnes viac než kedykoľvek predtým nevyhnutnosťou a malo by sa k nemu viesť už od čias seminára, ktorý pápež označuje za „školu citov“. Je nevyhnutné, aby kňazi nadviazali hlboký vzťah aj s *ostatnými pokrstenými ako so svojimi sestrami a bratmi*, zabezpečujú, aby kresťanské spoločen-

stvá nežili zamerané na seba samé, ale aby pod vedením pastierov uskutočňovali skutočnú *misijnú konverziu* tak, aby „evanjelizovali všetky rozmery našej spoločnosti, najmä kultúru, ekonomiku a politiku“.

Ak je vernosť hlavnou niťou tohto listu, kľúčom k jeho pochopeniu je *synodalita*. V synodálnej Cirkvi, ktorá sa formuje pod vplyvom Ducha Svätého, kňazi zaujímajú osobitné a nezameniteľné miesto. „Škola synodality“ im umožní kráčať smerom k premene vzťahov a procesov, ktoré aktivujú čoraz *kolegiálnejšie vedenie* cesty kresťanských spoločenstiev, prekonávajúc „model exkluzívneho vedenia“ v spolupráci medzi všetkými členmi Božieho ľudu, v diferencovanej spoluzodpovednosti, v ktorej charizmy a služby všetkých pokrstených spoločne prispievajú k misii. Okrem toho, takáto škola uchráni kňazov pred „stotožňovaním sviatostnej moci s mocou“, aby sa nevyvyšovali nad ostatných.

Podľa pápeža sa novosť Záverečného dokumentu nedávneho zasadnutia Synody biskupov môže zrealizovať, ak kňazi spolu s veriacimi laikmi prijímú pozvanie Ducha Svätého, aby otvorili svoje srdcia participatívnym procesom. To, že tento list, ktorý je potrebné premeditovať a uviesť do života, bol adresovaný celému Božiemu ľudu, je silným synodálnym gestom.

Prorocká cesta pápeža Leva XIV. do Turecka a Libanonu

Most mieru a jednoty

Mervat Kelliová

Apoštolská cesta pápeža Leva XIV. do Turecka a Libanonu, ktorá mala mimoriadny symbolický a teologický význam, pripomína podobenstvo o milosrdnom Samaritánovi: mužovi, ktorý sa skláňa nad ranami zmrzačeného Blízkeho východu, aby do nich nalial olej útechy a nádeje. Nebola to len čisto diplomatická návšteva, ale gesto blízkosti, ktoré dokázalo opäť otvoriť priestor pre zmierenie v regiónoch poznačených konfliktmi, nestabilitou a nedôverou.

Historická pamäť a ekumenická cesta

Z cirkevného hľadiska táto cesta pripomenula prvé tisícročie ešte nerozdelenej Cirkvi. Oslava 1700. výročia Nicejského koncilu za účasti zástupcov takmer všetkých kresťanských cirkví nebola nostalgickým návratom do minulosti, ale obnovením spoločnej pamäti, ktorá môže nasmerovať budúnosť. Ako pripomenul svätý Bazil, „pokoj medzi cirkvami je to najväčšie zo všetkých dobier“ (Ep. 114).

Turecko: symbol koreňov a nádeje

V Turecku, moste medzi Východom a Západom, pápež zdôraznil hodnotu spolunažívania. Pohľad na veľký kríž na štadióne v Istanbule a odvolanie sa na Nicejské vyznanie viery v Izniku potvrdili dôležitosť

znovuobjavenia toho, čo spája, skôr než toho, čo rozdeľuje. Patriarcha Bartolomej, prorocký vodca a partner v dialógu, s evanjeliovou trpezlivosťou sprevádzal realizáciu sna, ktorý sa zrodil v roku 2013, keď pozval pápeža Františka, aby spoločne oslávili Nicejský koncil.

Libanon: laboratórium spolunažívania

V krajine poznačenej vojnou, hospodárskou krízou a politickou nestabilitou priniesla prítomnosť pápeža pocit bezpečia a dôvery. Jeho posolstvo blízkosti, vnímané obyvateľstvom ako prítomnosť Krista, odráža tradíciu sýrskych otcov, pre ktorých je pastier „ikonou Pánovej miernosti“ (Izák z Ninive). Znamením nádeje bolo rozhodnutie stretnúť sa s mladými ľuďmi, ktorí sa ukazujú ako laboratórium znovuzrodenia na Blízkom východe, o ktorom sa často hovorí len ako o mieste krízy.

Medzináboženský význam a duchovná diplomacia

V oboch krajinách pápež Lev XIV. vyzval kresťanov, moslimov a židov, aby uznali ľudskú dôstojnosť a odmietli akúkoľvek formu fundamentalizmu. Duchovná diplomacia, zakorenená v evanjeliu, sa ukázala ako schopná otvárať cesty tam, kde politické konanie často nestačí: mier nie ako ústupok, o ktorom sa má rokovať, ale ako spoločné dobro, ktoré treba budovať, most spájajúci kultúry, náboženstvá a národy.

Znamenie pre budúcnosť

Cesta potvrdila, že Blízky východ, krehká križovatka, ale bohatá na potenciál, sa môže stať laboratóriom spolunažívania a dialógu: priniesla výzvu veriť, že histórii môže viesť nádej a že jednota kresťanov a medzináboženská spolupráca nie sú abstraktné ideály, ale dajú sa budovať prostredníctvom konkrétnych skutkov blízkosti, počúvania a spoluzodpovednosti.

VI. svetová konferencia Komisie pre vieru a ústavu, ktorá sa konala v Egypte

Kde sa dnes nachádzame, pokiaľ ide o viditeľnú jednotu?

Joan Patrícia Backová

V Egypte sa konala VI. svetová konferencia Komisie pre vieru a ústavu Svetovej rady cirkví (SRC) a bola zameraná na tému: „Kde sa dnes nachádzame, pokiaľ ide o viditeľnú jednotu?“ Bolo to vyvrcholenie osláv SRC pri príležitosti 1700. výročia Nicejského koncilu, ktorý, ako je známe, predstavuje kľúčovú udalosť v dejinách kresťanstva vďaka svojim doktrínalným upresneniam o osobe Ježiša Krista.

Na tejto konferencii sa v Pápežskom centre Logos Koptskej ortodoxnej cirkvi vo Wadi El Natrun, neďaleko Alexandrie v Egypte, zišlo približne 400 delegátov cirkví patriacich do SRC, Katolíckej cirkvi a rôznych ekumenických organizácií. „Toto miesto má osobitný význam v kresťanskej histórii“, zdôraznil pápež Tawadros I., hlava Koptskej ortodoxnej cirkvi, a pripomenul, že koncil sa konal v Nicei v dnešnom Turecku, aby diskutoval o probléme, ktorý vznikol v Egypte: o heretickej doktríne šírenej Áriom. „Je to z úcty a vďačnosti, že cirkvi sveta oslavujú uplynutie 17 storočí od Nicejského koncilu na egyptskej pôde,“ uviedol.

Uprostred modlitieb, regionálnych stretnutí a workshopov sa účastníci venovali té-

mam ako: *Kde sa dnes nachádzame, pokiaľ ide o viditeľnú jednotu?; Rozvinúť apoštolskú vieru – žiť Nicejské vyznanie viery v konkrétnom kontexte; Cirkev a svet, misia – spoločné svedectvo a apoštolské učenie; Žiť viditeľnú jednotu; Ekumenická budúcnosť.*

Hoci Katolícka cirkev nie je členom SRC, je riadnym členom Komisie pre vieru a ústavu. Johannes Oeldemann, jeden z katolíckych zástupcov v komisii, poznamenal: „Viditeľná jednotu nie je vzdialeným cieľom na konci cesty ku kresťanskej jednote, ale niečím, čo vzniká počas spoločnej cesty a rastie s každým krokom. Naučili sme sa, aké dôležité je osobne sa angažovať za jednotu a robiť ju viditeľnou nielen úsilím o vzdialenú budúcnosť, ale aj jej prežívaním v prítomnosti, tu a teraz.“

Tento aspekt zdôraznilo aj 80 mladých ekumenistov na paralelnom stretnutí, ktoré im ponúklo príležitosť študovať ekumenické koncily a históriu ekumenického hnutia a zasadiť ich do súčasného kontextu. Medzi nimi bol aj Demarius Walker, mladý anglikánsky teológ z USA, ktorý opísal ich skúsenosť ako „sankofa moment“, čiže moment, ktorý im pomohol objaviť dôležitosť pochopenia minulosti, aby mohli rozoznať, ako konať v prítomnosti a smerovať k lepšej budúcnosti¹.

¹ Informácie o konferencii: <https://www.oikoumene.org/events/sixth-world-conference-on-faith-and-order>.

editoriál

- 3 Medzi plnými neexistuje možnosť podeliť sa**
Hubertus Blaumeiser

učenie Cirkvi

- 5 Nikdy ako osamelí pútnici**
Pápež Lev XIV.

prehĺbenie a skúsenosti

- 8 Kvas kreatívnych a zmysluplných komunit**
Úvahy o Cirkvi v období zmeny epochy
Manuel María Bru Alonso
- 13 Synodálny kňaz v synodálnej komunite**
Svedectvo z arcidiecézy v Brazílii
Edilson Santos
- 17 Synodálne povolanie pastorácie**
Farské spoločenstvá v čase zmien
Ludovít Pokojný
- 20 Komunita: zásadná alebo bezvýznamná zmena?**
Venovať pozornosť jednej novinke
Carlos García Andrade, CMF
- 23 Nové víno do nových mechov**
Kríza a príležitosti spoločenstiev
Luigino Bruni
- 26 Systémovo-vzťahový prístup**
Niekoľko myšlienok na lepšie pochopenie vzťahov v komunite
Cintia Miranda Vieirová
- 29 Pilotný projekt v Tarante**
Spoluzodpovednosť v mestách
Maria do Sameiro Freitasová

32 Uvoľniť tvorivý potenciál rozmanitosti

Ako zvládnuť nevyhnutné osobnostné, medzikultúrne a medzigeneračné napätia

Ansgar Bock a Gabriele Müllerová

dobrá prax**36 Životy v tranzite**

Letisko ako farnosť

Giovanni Soccorsi

39 Svetlo Temešváru

Povolanie mesta

Zsolt Szilvágýi

42 Synodálne cesty v komplexnom systéme

Vo Švajčiarsku multikultúrna Cirkev

Francesco Marra

svedkovia**45 Mária Magdolna Bódiová**

Odvaha nezapredať vlastnú dôstojnosť

Géza Dúl

48 Boh predovšetkým

Mario Pasqualotto, misijný biskup v Amazónii

Piero Facci

51 Luce Ardente

Skromný mních, prorok dialógu

Roberto Catalano

synodálny proces**54 Výskum a načúvanie**

Študijné synodálne skupiny sa vyjadrujú vo svojich priebežných správach

Adriana Masottiová

Cirkev v dialógu**57 Vernosť, ktorá tvorí budúcnosť**

Pápež Lev k 60. výročiu koncilových dekrétov

o kňazoch a kňazskej formácii

María Lía Zervinová

59 Most mieru a jednoty

Prorocká cesta pápeža Leva XIV. do Turecka a Libanonu

Mervat Kelliová

60 Kde sa dnes nachádzame, pokiaľ ide o viditeľnú jednotu?

VI. svetová konferencia Komisie pre vieru a ústavu,

ktorá sa konala v Egypte

Joan Patrícia Backová

Vydavateľstvo
Nové mesto

Ekklesia vo svete

Anglická verzia: www.ekklesiaonline.org

Francúzska verzia: *Unité et Charismes*, Nouvelle Cité
unitecharismes@focolari.fr

Nemecká verzia: *Das Prisma*, Verlag Neue Stadt
verlag@neuestadt.com

Španielska verzia: *Ekklesia*, Editorial Ciudad Nueva
info@ciudadnueva.es

Slovinská verzia: *Ekklesia*, Zavod Novi svet
narocila@novisvet.si

Talianska verzia: *Ekklesia*, Città Nuova edd.
ekklesia@cittanuova.it

Južná Amerika a Karibik: *Ekklesia*, Ciudad Nueva
ekklesia@ciudadnueva.com.ar

Brazílska verzia: *Ekklesia*, Editora Cidade Nova
ekklesia@cidadenova.org.br

